

Vergaderjaar 2007–2008

22 112

Nieuwe Commissievoorstellen en initiatieven van de lidstaten van de Europese Unie

Nr. 611

VERSLAG VAN EEN NOTAOVERLEG

Vastgesteld 13 februari 2008

De vaste commissie voor Europese Zaken¹ heeft op 11 februari 2008 overleg gevoerd met staatssecretaris Timmermans van Buitenlandse Zaken over het **EU Wetgevings- en werkprogramma 2008**.

Van het overleg brengt de commissie bijgaand stenografisch verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Waalkens

De griffier van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Huisinga

¹ Samenstelling:

Leden: Atsma (CDA), Van Bommel (SP), ondervoorzitter, Van der Staaij (SGP), Waalkens (PvdA), voorzitter, Van Baalen (VVD), Ormel (CDA), Spies (CDA), Van Velzen (SP), De Nerée tot Babberich (CDA), Jan Jacob van Dijk (CDA), Blom (PvdA), Eijsink (PvdA), Van Dam (PvdA), Dezentjé Hamming (VVD), Irrgang (SP), De Roon (PVV), Boekstijn (VVD), Jules Kortenhorst (CDA), Pechtold (D66), Ten Broeke (VVD), Peters (GroenLinks), Gill'ard (PvdA), Jasper van Dijk (SP), Thieme (PvdD) en Wiegman-van Meppelen Scheppink (Christen-Unie).

Plv. leden: Jager (CDA), De Wit (SP), Van der Vlies (SGP), Vos (PvdA), Snijder-Hazelhoff (VVD), Haverkamp (CDA), Van Gennip (CDA), Lempens (SP), Schermers (CDA), Knops (CDA), Jacobi (PvdA), Samsom (PvdA), Kuiken (PvdA), Teeven (VVD), Roemer (SP), Wilders (PVV), Nicolai (VVD), Jonker (CDA), Van der Ham (D66), Van der Burg (VVD), Duyvendak (GroenLinks), Van Leeuwen (SP), Ouwehand (PvdD) en Voordewind (ChristenUnie).

Stenografisch verslag van een notaoverleg van de vaste commissie voor Europese Zaken

Maandag 11 februari 2008

Aanvang 15.00 uur

Voorzitter: Waalkens

Aanwezig zijn 6 leden der Kamer, te weten:

Blom, Van Bommel, Ten Broeke, Ormel, Pechtold en Waalkens,

en de heer Timmermans, staatssecretaris van Buitenlandse Zaken.

Aan de orde is de behandeling van:

- **de brief van de staatssecretaris voor Europese Zaken d.d. 22 november 2007 houdende de aanbieding van het wetgevings- en werkprogramma 2008 van de Europese Commissie (22 112, nr. 589);**
- **de brief van de staatssecretaris voor Europese Zaken d.d. 19 december 2007 houdende de aanbieding van de kabinetsreactie op het wetgevings- en werkprogramma 2008 van de Europese Commissie (22 112, nr. 600);**
- **de brief van de staatssecretaris voor Europese Zaken en de minister van Justitie d.d. 6 februari 2008 houdende de kabinetsreactie op de pilot-monitor EU-Invloed.**

De **voorzitter**: Ik open de vergadering en heet de staatssecretaris en de hem vergezellende ambtenaren welkom.

De heer **Ormel** (CDA): Voorzitter. Het is vandaag 112-dag, Europese alarmdag. Dat lijkt ons een passende dag voor een notaoverleg over het werkprogramma van de Europese Commissie.

Wat is in het belang van Nederland? Nederland, als middelgroot Europees land, hoort niet bij de grootsten, maar ook niet bij de kleintjes. Daarom geen Calimero-, noch een Napoleoncomplex. Nederland staat voor zichzelf. Als doorvoerland aan zee is Nederland bij uitstek verweven met de landen om ons heen.

Het Nederlandse economische belang wordt versterkt door de interne markt en Nederlanders onderscheiden zich met hun proactieve rol in het bedrijfsleven. Europa biedt ons kansen en wij kunnen ons meten aan anderen. Binnen de EU haalt Nederland de goede cijfers met bijvoorbeeld een werkloosheid van maar 2,9%. Dit kan nog beter en daar gaan wij mee door. Binnen Europa

beleven Nederlanders dagelijks de voordelen van de deelname van Nederland aan de Europese Unie.

Het CDA staat voor een eurorealistische koers. Laten wij kritisch blijven op wat er niet goed is met deze verbondenheid, zoals doorgesloten regelgeving, ongewenste effecten op ons nationale beleid, de onzekerheid over de veranderende wereld, zaken die zeer wezenlijk zijn. Dit erkennen wij maar, zoals gezegd, wel op een realistische manier.

Nederland is geen eiland waarvan wij de bruggen kunnen optrekken en autarkisch ons bestaan kunnen invullen. Nederland is geen Paaseiland, zoals sommigen wellicht zouden verlangen. Vanuit dit besef wil het CDA op een realistische manier kijken hoe het Nederlandse belang het beste kan worden gediend.

Nederland is vanaf november 1993 lid en speler van het samenwerkingsverband de Europese Unie. Hier moet Nederland op een speelveld met 27 spelers haar nationale belang maximaal naar voren brengen. Dit kan door op de juiste momenten te timen en politiek te handelen. Nederland heeft invloed binnen de EU, alleen moet het spel wel op een strategische en tactische manier worden gespeeld. Dit spel van geven en nemen is soms defensief, maar ook zeker offensief. De kabinetten-Balkenende hebben laten zien dat Nederland vaardige spelers heeft die Nederland vertegenwoordigen. Het werkprogramma 2008 van de Europese Commissie is het speelveld waarover wij nu spreken. De uitwerking hiervan is breder. De vraag die wij moeten stellen is hoe Nederland haar belang gaat versterken binnen de EU. Een speelveld met 27 spelers vraagt om een andere aanpak. Hierbij gaat het vaak om het afwegen van belangen en weten wanneer je moet geven en wanneer je moet nemen. Invulling geven aan dit proces is een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van regering en Kamer. Dit komt tot uitdrukking in de prioriteitenlijst van de vakcommissies en in de brief van de staatssecretaris. Er is een duidelijke overlap in prioriteiten. Welke topprioriteiten zijn er volgens de staatssecretaris als er een top vijf zou moeten worden genoemd, waarop vanuit Nederland zal worden ingezet? Op welke manier gaat de staatssecretaris zorgen dat de regie en strategie binnen het Europese speelveld op een efficiënte manier worden ingevuld? Hoe gaan de departementen met verschillende invalshoeken dit totaalbelang uitwerken, bijvoorbeeld als Nederland een EU-instituut voor dierenwelzijn kan binnenhalen, een coördinatie-instituut voor Galileo, of een expertisecentrum waterbeheer? Hoe

gaat dat en wie voert dan de regie? Het CDA is voor overleg met de regering over de inzet in de EU, met inachtneming van het belang dat Nederland heeft door de kaarten tegen de borst te houden. Geen mandatering vooraf op de vierkante millimeter. Achteraf zullen wij de regering beoordelen op wat is binnengehaald. Dit strategische Nederlandse belang moet zowel door de regering als door de Kamer worden gediend. Het doel is maximale invloed van Nederland in Europa. Wij dienen daarbij niet blind te zijn voor de belangen van andere EU-lidstaten maar daarvan juist goed kennis te nemen en er gebruik van te maken. Daar gaat het om. Net doen of het Nederlands belang gediend is met een onrealistisch beeld dat wij de wereld kunnen buitensluiten is misschien bruikbaar voor degenen die zich willen terugtrekken achter de Hollandse Waterlinie, maar niet voor het CDA. Wij voelen het spanningsveld tussen het diplomatieke spel binnen de EU en de transparantie en de controle op het besluitvormingsproces. Door middel van het stellen van prioriteiten kunnen Kamer en regering vanuit hun eigen verantwoordelijkheid hieraan invulling geven. De eTimer, waarbij de implementatie van de richtlijnen wordt gevolgd, is mede op wens van de Kamer opgezet, maar het alleen focussen op deze cijfers is niet de doelstelling. Kan de staatssecretaris aangeven hoe Nederland presteert ten opzichte van andere EU-lidstaten? Wat het CDA betreft gaat het niet alleen om percentages, maar om een gelijk speelveld binnen de EU. Het CDA vroeg het kabinet al om topprioriteiten. Zelf wil de CDA-fractie ook een aantal prioriteiten voor 2008 benoemen, binnen de gestelde onderwerpen van migratie, milieu, landbouw, justitie, energie en innovatie. Kan de staatssecretaris aangeven hoe invulling wordt gegeven aan de wens van de door de Kamer aangenomen CDA-motie om EU-burgers cursussen aan te bieden om ze vervolgens te integreren in andere EU-lidstaten? Wat onderneemt de regering om het onderwerp bescherming van kinderen tegen uitbuiting op internet op de Europese agenda te krijgen? Voor welke specifieke inzet kiest Nederland als het gaat om de bestrijding van vrouwenhandel? Kan de Europese Unie deelnemen aan de conventie tegen mensenhandel, of moet daarvoor worden gewacht op de ratificatie van het Verdrag van Lissabon? Ook vragen wij de regering om zich in 2008 in te zetten voor het daadwerkelijk zetten van stappen op het Europese non-vaccinatiebeleid voor dieren en het langeafstandstransport. Als ambitie voor dit jaar vraagt het CDA de regering zich ervoor in te spannen om in ieder geval één Europees instituut binnen te halen, bijvoorbeeld het Coördinatiecentrum voor Galileo. Daarnaast vragen wij de regering speciale aandacht te besteden aan initiatieven vanuit de EU-regio's. Wij vragen de regering voorts attent te zijn op beleids-terreinen die vanuit het subsidiariteitsprincipe vooral nationaal dienen te blijven; niet te weinig, maar ook niet te veel Europa. Zo vragen wij aandacht voor het European Health Initiative. Dat is prima voor grensoverschrijdende zorg, maar het mag niet knagen aan ons nationale stelsel. Dit geldt ook voor een eventuele richtlijn over orgaandonatie. Ten aanzien van Buitenlandse Zaken vragen wij de regering waarom het werkprogramma niet rept over een coherent Europees OS-beleid. Graag een reactie daarop. Ik roep de regering op de aangenomen motie-Ormel over het partnerschap uit te voeren. De Europese Commissie heeft het nabuurschapprogramma geëvalueerd en komt

met indicaties en suggesties voor de verdere ontwikkeling. In deze discussie past het om het partnerschap nader uit te werken. Wij zijn benieuwd naar de initiatieven van de Nederlandse regering. Wij roepen de staatssecretaris op om op al deze punten een coherent beleid te voeren en de Kamer te rapporteren over de voortgang op al deze dossiers. Wij zullen in 2008 het Nederlandse belang dienen door invulling te geven aan het Europese beleid, kritisch, maar realistisch.

De heer **Blom** (PvdA): Voorzitter. Eerst een korte opmerking over het tijdstip van dit notaoverleg. Mijn fractie heeft een sterk mosterd-na-de-maaltijdgevoel, in die zin dat de prioriteitenlijsten al door het kabinet zijn samengesteld. Ik weet wel dat wij altijd achteraf controleren, maar misschien is het in de toekomst beter om het tijdstip van de prioriteitenstelling iets naar voren te halen, zodat wij er nog iets over kunnen zeggen. De heer Ten Broeke heeft daar volgens mij al voorstellen voor gedaan.

Dan een vraag over de subsidiariteit- en proportionaliteitstoets. Blijft die beperkt tot alleen wetgevende voorstellen, of doen wij dat ook aan de hand van beleids- en discussiedocumenten, zoals groen- en witboeken? Volgens mij moet het laatste tot de mogelijkheden behoren, omdat het gaat om zaken die vooruitlopen op nieuwe wetgeving. Dan ben je er tijdig bij.

Voorts hebben wij geconstateerd dat er nogal wat verschillen zitten in de prioriteitstelling die het kabinet heeft gekozen en de prioriteiten die uit de vakcommissies naar voren zijn gekomen. Niet elke prioriteit die door de vakcommissie is genoemd, is overgenomen door het kabinet. Er zitten hierin nogal wat leemten. Ik kan natuurlijk wel vragen wat de achtergrond hiervan is, maar ik zal de staatssecretaris de moeite besparen door zelf een aantal van deze voorstellen te noemen. Wellicht kan hij dan daarover zijn mening geven.

Ons inziens zou het Europese nabuurschapsbeleid tot de prioriteiten van het werkprogramma kunnen behoren. Hoe staat het voorts met de EU-ontwikkelingshulp? Wat zijn de plannen op dit gebied? Waarom is dit onderwerp niet meegenomen in de prioriteitstelling, juist gezien het feit dat ook Europa in het kader van de samenwerking op het gebied van ontwikkelingshulp wel enige stappen zou kunnen gaan zetten?

De PvdA-fractie is verder van mening dat de commissie voor initiatieven op het gebied van sociale integratie en sociale bescherming een prioriteit zou moeten zijn, net als het aangekondigde nieuwe engagement voor een socialer en rechtvaardiger Europa. Dat zijn elementen die opgepakt zouden kunnen worden in relatie tot het nieuwe verdrag. Europa zou immers socialer worden? Waarom mis ik dit punt dan op een lijst van prioriteiten? Verder noem ik een wijziging in de Richtlijn kapitaalvereisten in het licht van de recente turbulentie op de kapitaalmarkt. Ik hoef alleen maar de discussies hierover in herinnering te roepen.

De heer **Ten Broeke** (VVD): Ik juich het altijd toe als mijn collega Blom overstapt van het sociale element naar de kapitaalmarkt. Hoe denkt hij dat de sociale bescherming in Nederland voor bijvoorbeeld werknemers gediend kan worden vanuit Brussel? Door het gemiddelde van het Europese sociale beschermingsniveau als uitgangspunt nemen? Of moet Brussel dan heel veel meer gaan doen? Wat zou Brussel in Nederland moeten voorstellen om dat

sociale beschermingsniveau, dat de heer Blom zo belangrijk vindt, wellicht nog wat verder op te krikken?

De heer **Blom** (PvdA): De heer Ten Broeke maakt de denkfout dat ik alleen maar doel op Nederland. Dat is niet het geval. Op het moment dat je over een Europese agenda en over een Europees werkprogramma praat, moet je ook over de grens denken. De sociale rechtsbescherming zit in Nederland op een bijzonder hoog peil. In een heleboel andere Europese landen is dat echter wellicht niet het geval. De Nederlandse overheid moet in het kader van Europa hiervoor ook inspanningen verrichten. Dat lijkt mij helder.

De heer **Ten Broeke** (VVD): Ik begrijp dat in dit geval sprake is van de oude gedachte van het brengen van goeds over de wereld. Klopt het dat de heer Blom voorstelt dat het Nederlandse sociale beschermingsniveau moet worden uitgestrekt over de rest van Europa en dat dit het uitgangspunt is voor sociaal beleid vanuit Brussel?

De heer **Blom** (PvdA): Als ik het bot moet samenvatten, heeft de heer Ten Broeke hierin volstrekt gelijk. Ik weet dat in Europees verband al gesproken is over de Richtlijn kapitaalvereisten. Gezien de laatste turbulentie op de kapitaalmarkt en alles wat daarmee samenhang – ik noem bijvoorbeeld controlemechanismen voor hedgefondsen – lijkt mij dit onderwerp ook wel een prioriteit voor Europa.

Nederland steunt de herziening van de bestaande wetgeving inzake btw-tarieven. Welke diensten en goederen gaan onder welk btw-tarief vallen? Overigens ligt dit onderwerp in alle lidstaten gevoelig. Het is verstandig dat op dit punt ook het een en ander gedaan wordt.

In het volgende onderwerp dat ik ter sprake breng, ben ik zelf niet zo goed thuis. Als de Europese agenda besproken wordt is het echter een goed gebruik tussen de collega's om elkaar input te geven. Het onderwerp in kwestie is de status van de overzeese gebiedsdelen, in het bijzonder de herziening van het besluit inzake de landen en gebiedsdelen overzee, de LGO's, en het zogenaamde LGO-besluit. De Europese Commissie overweegt in 2008 te komen met een aanzienlijke herziening van het besluit inzake de landen en gebiedsdelen overzee met betrekking tot de toekomstige relatie tussen de EU en overzeese landen en gebiedsdelen van de EU-lidstaten. Aruba en de vijf eilanden van de Nederlandse Antillen behoren tot de LGO-groep zoals vastgelegd in het EG-Verdrag. De uitkomst van de discussie binnen het Koninkrijk over de wijziging van de status van het eilandengebied van de Nederlandse Antillen en Aruba binnen het Koninkrijk, kan gevolgen hebben voor hun status in EU-verband. Een wijziging zou ertoe kunnen leiden dat enkele eilanden overgaan van de LGO-status naar de status van ultraperifeer gebied. Voor de eilanden die wel onder de LGO-status blijven vallen, kan de voorgenomen wijziging van het LGO-besluit consequenties hebben.

Andere punten zijn nog het groenboek, migratie en onderwijs en het programma kinderen en internet. Mijn laatste punt betreft de zaken die te maken hebben met de EU-begroting. De afgelopen week is ook in andere commissies iets gezegd over het stelselmatig niet halen van allerlei begrotingseisen volgens de Europese

Rekenkamer. Wij vinden dat dit een prioriteit zou moeten zijn van Nederland en de EU in het algemeen. Wij kennen natuurlijk de discussie over de lidstaatverklaring. Daarbij loopt Nederland voorop. Hulde daarvoor! Het is echter wel zaak dat niet alleen Nederland en een paar andere landen het doen, maar om in de toekomst ook het controlemechanisme van het parlement inzake de centen die wij in Europa stoppen, te verbeteren. Dit lijkt mij een uitermate belangrijk punt.

Ten slotte nog de vraag in hoeverre en op welke manier de nog te presenteren wetgevingsvoorstellen over de health check van het gemeenschappelijk landbouwbeleid vooruitlopen op de discussie over het gemeenschappelijk landbouwbeleid en de begroting naar 2013.

De heer **Van Bommel** (SP): Voorzitter. Dit is altijd een beetje een vrij overleg in de ruimte, omdat wij praten over een veelheid aan onderwerpen waar in de meeste gevallen deze commissie niet over gaat, maar waarover iedereen wel een mening heeft. Wij praten over de reikwijdte van de Europese Unie, over geld, over beleidsbeslissingen en over ambitieniveau. De regering gaat uit, althans in de inleiding, van een hoog ambitieniveau waar ook de SP-fractie achter kan staan. Groei, banen, duurzaamheid. Europa, migratie, burgers en buitenlands beleid zijn alle terreinen waarvan ook de SP-fractie vindt dat wij de Europese Unie daarop moeten willen beperken. Wij moeten banden aanleggen waarover wij praten. Europees wordt er heel verschillend over gedacht, in Nederland ook. Er is een variëteit aan politieke partijen die er hun eigen opvattingen over hebben. Het gaat er echter om dat wij gezamenlijk zijn begonnen aan een project, de Europese Unie, waar in deze Kamer niemand tegen is en waarvan wij toch vinden dat wij de winst die te pakken is, moeten pakken. De SP wil dat ook doen. Waar de Europese Unie beperkingen oplegt die wij onredelijk vinden of waarvan wij zeggen dat het niet Europees maar nationaal moet worden geregeld, moeten wij elkaar recht in de ogen kijken en zeggen: tot hier en niet verder. Daarom maak ik nog de volgende opmerkingen, gebaseerd op het programma dat aan de orde is.

Wat de richtlijnen betreft is de SP van mening dat met name op het gebied van duurzaamheid en rechtszekerheid landen, dus ook Nederland, dat een goede staat van dienst heeft, een hoger ambitieniveau moeten kunnen hebben dan Europa. Sterker nog, ik ben geneigd om te zeggen dat Nederland daarin gidsland moet willen zijn. Nederland geeft op een aantal terreinen het goede voorbeeld; laat Europa volgen. Als het niet Europees kan in de zin dat Europa het te ver vindt gaan, laat Nederland dan de ruimte vragen en nemen om ervoor te zorgen dat het zelf de normen iets hoger kan leggen en accepteren dat Europa iets later volgt. Voor ons hoeft niet alles Europees aangepakt te worden, als wij als lidstaat het zelf beter kunnen doen.

De terreinen asiel, migratie, energie, klimaat en justitie ondergaan op dit moment drastische veranderingen. Inzake bevoegdheden en besluitvorming moet gekeken worden naar het Verdrag van Lissabon. Ik vraag mij daarom af, of wij hierover nu wel kunnen praten omdat er sprake is van belangrijke veranderingen in dezen. In verschillende lidstaten wordt immers gediscussieerd over hoe een en ander in de praktijk zal uitwerken. Ik stel vast dat een verdrag voorligt, waarvan niet duidelijk hoe sommige onderdelen in de praktijk zullen uitwerken. Ik

vind het lastig omdat de uitwerking van het verdrag in de praktijk waarschijnlijk tot juridische conflicten leidt. Hoe gaat de regering daarmee om op de terreinen die ik zojuist noemde? Gaat zij het gevecht aan, of wacht zij de uitwerking op al die terreinen af?

Ook voor de terreinen groei en banen is de Lissabonstrategie herzien. Een aantal onderdelen – sociaal en groen – is geschrapt of in ieder geval in de koelkast gezet. Wat gebeurt hiermee in de toekomst? Het was een integrale agenda, niet mijn agenda, met een balans en met een duidelijke ambitie. Ik weet niet wat wij daarvoor terugkrijgen. Volgens mij wordt die agenda volledig herschreven. Hoe legt de regering dit uit?

Ik heb het afgelopen halfjaar een aantal werkbezoeken gebracht aan het midden- en kleinbedrijf in de grensregio's. Ik hoor daar steeds dat Europa een economisch project is, maar dat in alle landen verschillende spelregels gelden. Nederland probeert het midden- en kleinbedrijf tegemoet te komen met projecten, subsidies, et cetera. Zo gauw je echter de grens overgaat, is alles anders en dat was nu juist niet de bedoeling. Ik begrijp heel goed de ondernemers die zeggen dat Europa ook regionaal beleid is. Hoezo Europa voor de regio's? Wat betekent dat? In de praktijk blijkt daar heel weinig van terecht te komen. Ook in mijn optiek betekent Europa vooral één markt, één economie. Hoe gaat Europa ervoor zorgen dat er gelijke speelruimte komt aan beide zijden van die niet meer bestaande grenzen?

De SP is ook groot voorstander van een duurzaam Europa en geharmoniseerde wetgeving. Winst is vooral te boeken op terreinen als kennisuitwisseling, coördinatie en wegnemen van belemmerende regels. In de praktijk gebeurt dat onvoldoende. De SP steunt de regering op dit punt en meent dat men elkaar moeten kunnen overtuigen van deze begrippen. Het gaat om solidariteit en subsidiariteit. Volgens mijn fractie is niemand het oneens over dit doel. Europa kan op het gebied van duurzaamheid veel betekenen. Er gebeurt nu te weinig, dus laten wij gezamenlijk kijken hoe belemmerende regels weggenomen kunnen worden.

Ik sluit af met energie en klimaat. Er moet gekeken worden hoe de overheid grip houdt op de gewenste energievoorziening. Er wordt hierover heel veel gezegd, maar in de praktijk weinig waargemaakt. Binnenkort gaat de Kamer naar Rusland. Ik ben ervan overtuigd dat dit dan echt een onderwerp zal zijn. Hoe gaan wij dit echter bilateraal doen? Europees lukt het niet. Er is sprake van animositeit. Als het Europees niet lukt, dan zal Nederland dit één-op-één moeten doen met Rusland en met andere delen van de wereld. Hoe ziet de regering dit en hoe kunnen wij voorkomen dat de wens om het gezamenlijk te doen, de Nederlandse belangen in de wielen rijdt? Als het gezamenlijk niet lukt, dan zal Nederland het nationaal moeten doen, maar als wij het nationaal doen, dan rijden wij Europa weer in de wielen. Ik hoor hierop graag een reactie.

De heer **Ormel** (CDA): Ik heb met interesse geluisterd naar het pleidooi van de heer Van Bommel voor ondernemers in bijvoorbeeld het midden- en kleinbedrijf in de grensregio's. Daarvoor hield hij een pleidooi voor Nederland als gidslid, een land dat strengere maatregelen moet treffen dan andere Europese landen. Hoe verhoudt zich dat tot een steeds meer gemeenschappelijk worden van economische maatregelen?

De heer **Van Bommel** (SP): Die vraag is logisch. In feite zijn er twee bewegingen die enigszins met elkaar in botsing komen. Ook voor mijn fractie is niet te ontkennen dat in een grensregio het midden- en kleinbedrijf op dezelfde markt probeert te opereren met volstrekt andere spelregels. Het was ontluisterend om dat te constateren toen ik daar op werkbezoek was. Dit is niet uit te leggen; de redelijkheid is ver te zoeken. Tegelijk proberen wij echter Nederlandse normen met betrekking tot milieu, sociaal beleid et cetera hoog te houden, normen waarover wij gezamenlijk gaan. Het is nu net de kunst om op beide speelvelden de bal hoog te houden. Ik geef het de regering te doen. Het kan ons lukken op het gebied van duurzaamheid of sociaal beleid, maar als wij dan een ander land, in dit geval Duitsland – in die regio was ik namelijk – moeten vertellen hoe het moet, dan stuit dat daar soms op bezwaren. Toch moeten wij op beide speelvelden de bal hoog houden, maar wel met begrip van een eerlijk en gelijk speelveld.

De heer **Ormel** (CDA): De heer Van Bommel is eerlijk. Hij geeft aan dat daarin een spanning zit. Dit getuigt van een realisme dat ik lang niet heb gehoord bij de SP. Laat ik van deze realistische bui proberen gebruik te maken. Acht de heer Van Bommel het niet veel zinvoller om zaken waarin Nederland vooroploopt, niet zozeer in nationale regelgeving vast te leggen, als wel daarvoor in Europees verband een pleidooi te houden? Acht hij dat niet zinvoller, nu hij eveneens de spanning in de regio's voelt die hij zojuist beschreef?

De heer **Van Bommel** (SP): Dat kan. Zeker in de grensregio, waar het om grensoverschrijdende verschijnselen gaat, moet dat. Nederland is een klein land, dus wij hebben veel buitenland. Het is Europees ook mogelijk is en ik denk dat daarvoor veel draagvlak is.

De heer **Pechtold** (D66): De heer Van Bommel zat wat te filosoferen over Rusland en de energie. Toen kwam de wat korte analyse naar boven dat Nederland daarover misschien wel alleen met de Russen moet gaan praten en Europa daarbij moet loslaten. Kan hij daarover wat uitweiden, zodat wij geen misverstanden krijgen?

De heer **Van Bommel** (SP): Ik dank de heer Pechtold voor deze vraag, want zoals hij het samenvat, heeft hij mijn betoog verkeerd begrepen. Wat ik gezegd heb, is het volgende. Nederland is klein. Zelfs Europa is klein ten opzichte van sommige delen van de wereld. De SP-fractie zou graag zien dat Europa voor de zekerheid van energieleveranties op een verstandige, rationele manier zaken doet met Rusland. Als dat niet lukt – en dat lijkt het geval te zijn – dan heeft Nederland ook een nationaal belang. Nederland moet dan bereid zijn om zelf naar partners te zoeken. Daarbij moeten wij Europa niet voor de voeten lopen, maar wij moeten eveneens voorkomen dat Europa ons dwarszit als het gaat om het leveren van zekerheid aan onze eigen burgers.

De heer **Ten Broeke** (VVD): Ik wil even terugkomen op de opmerkelijke overeenstemming die zich tussen de heer Ormel en de heer Van Bommel dreigt te vormen en er misschien ook wel is. De heer Van Bommel voelt zich buitengewoon begaan met het lot van ondernemers in de grensstreek. In dit wetgevings- en werkprogramma staat dat de Commissie beoogt om het komende jaar te

komen met verlaagde btw-tarieven of in ieder geval om daarnaar te kijken. De regering verhoogt daarentegen de btw-tarieven. Kunnen de heer Ormel en de heer Van Bommel oversteken en elkaar de hand reiken, zodat wij Europa volgen en niet deze regering?

De heer **Van Bommel** (SP): Ik moet hier een beetje om lachen. Dit is voor de VVD natuurlijk een geloofsartikel. De belastingen moeten omlaag enzovoort. Ik wil het probleem oplossen. In de grensregio spelen problemen. Deze worden niet opgelost door dit voorstel. Je kunt mensen er wel mee paaien en je kunt er bedrijvigheid mee stimuleren. De werkelijke problemen worden er volgens mij echter niet door opgelost. In de grensregio moet een gelijk speelveld komen. Daarmee los je de problemen op. Europa zou daarop gericht moeten zijn. Een ding is zeker: wij hebben het Comité voor de Regio's. De regio's worden in Europa belangrijk. Laten wij het daar nu over hebben.

De heer **Ten Broeke** (VVD): Voorzitter. Dit is de derde keer dat de Tweede Kamer spreekt over het wetgevings- en werkprogramma van de Europese Commissie. De lijst die door de Eerste en de Tweede Kamer is opgesteld ten behoeve van de COSAC, de tweejaarlijkse vergadering van nationale parlementen, is wat ons betreft het uitgangspunt. Na afloop van dit notaoverleg kan deze lijst worden vastgesteld. Dit willen wij doen met de voorstellen voor subsidiariteit. Ik heb geen zin om deze lijst net als vorig jaar helemaal voor te lezen. Ik stel mij voor om deze lijst aan de regering te overhandigen of toe te voegen aan het verslag van dit notaoverleg.

De **voorzitter**: Ik meen dat dit wel kan.

De heer **Ten Broeke** (VVD): Het zijn 27 voorstellen.

De **voorzitter**: Dat moet natuurlijk wel formeel vastgesteld worden.

De heer **Ten Broeke** (VVD): Ik stel mij dan voor om deze lijst, waarover al brede overeenstemming is bereikt, vast te stellen bij dit notaoverleg. Dan hebben wij in ieder geval een resultaat.

Dit is de tweede keer dat ik dit notaoverleg meemaak. Ik heb even teruggekeken naar het vorige jaar. De VVD-fractie stelde toen het herstel van de geloofwaardigheid van en het vertrouwen in de Europese Unie centraal. Geloofwaardigheid en vertrouwen zijn naast de subsidiariteitstoets voor ons de werkelijke toetsstenen van het presteren van de Unie. Wat ons betreft is het devies: Europa werkt, maar wel voor Nederland. Voor de VVD zijn dit de leidende principes geweest bij de aanvankelijke inzet en de uiteindelijke beoordeling van het Verdrag van Lissabon. Het positieve eindoordeel over dat verdrag ontleent de VVD vooral aan de nieuwe elementen die geloofwaardigheid, vertrouwen en subsidiariteit versterken. De bevoegdheden van de EU tegenover de lidstaten zijn verregaand verhelderd en afgebakend. Bevoegdheden kunnen straks ook worden teruggenomen. De rol van de nationale parlementen is aanzienlijk versterkt. Besluitvorming wordt mogelijk op terreinen waar wij als lidstaten met onze mond vol tanden staan in plaats van onze tanden laten zien: terrorisme, asiel en energie. Wij gaan onze eigen uitbreidingscriteria nu eens serieus nemen.

De bizarre signalen richting Servië in de afgelopen weken laten overigens het omgekeerde zien en lijken ook het omgekeerde effect te sorteren.

Voor de VVD is het vervolgens maatgevend of de Commissie echt mindere en betere regelgeving produceert en uitsluitend voorstellen, groen- en witboeken uitvaardigt die direct gericht zijn op de problemen die wij niet nationaal kunnen aanpakken en direct gericht zijn op het besef dat het zichtbare en tastbare resultaten moet opleveren voor Nederlanders. Europa werkt voor Nederland. Dat is de essentie waar het de VVD om gaat. Het wetgevings- en werkprogramma biedt ons een eerste inkijkje in wat ons te wachten staat. De VVD wil dat het Nederlandse parlement bij het daadwerkelijk verschijnen van de voorstellen uit Brussel nadrukkelijk zijn rol kan spelen. Bij de beoordeling van de EU-top in oktober 2007 in Lissabon heb ik aangegeven dat wij de collega's uitnodigen om na te denken over een amendement op de goedkeuringswet voor het Hervormingsverdrag, waarin wij onszelf het recht geven een behandelingsvoorbehoud, de zogenaamde "scrutiny reserve", over de volle breedte van de voorstellen uit Brussel te maken. Het zou een goed signaal zijn als zo veel mogelijk partijen in de Tweede Kamer dit instrument zouden ondersteunen. Nederland moet vooroplopen met de invulling van de oranje kaart, die als een "early warningsysteem" kan werken als de verschillende nationale parlementen erin slagen om op basis van de subsidiariteitstoets, waar wij vandaag al een voorschot op nemen, een oordeel te ventileren tegenover het collectief van de Raad. De heer Blom en ik hebben een idee ontwikkeld om de COSAC, de tweejaarlijkse vergadering van de nationale parlementen, te hervormen. Tijdens de volgende bijeenkomst in Slovenië zullen wij hierop terugkomen. Het zou echter wederom goed zijn als de Nederlandse delegatie, bestaande uit leden van de Tweede en Eerste Kamer, met één mond sprak. Voordat ik overga tot bespreking van het wetgevings- en werkprogramma 2008 wil ik nog een reactie van de staatssecretaris op enkele losse eindjes uit 2007. Vorig jaar bleek uit het overzicht dat 26% van alle fiches pas na het Raadsbesluit bij de Kamer arriveerde, waarvan het overgrote deel niet binnen de termijn van zes weken. De toenmalige minister van Buitenlandse Zaken, de heer Bot, beloofde mijn fractie toen een algehele schoonmaak. Hij zou vooral die ministeries de wacht aanzeggen die er echt een potje van maakten. Desondanks constateerden wij dat in het derde kwartaal van 2007 slechts 20% van de fiches binnen de zeswekentermijn arriveerde. De Kamer heeft toen een brief op poten gestuurd, waarvan ook een exemplaar aan de minister-president is verzonden. Het lijkt erop dat er in het laatste kwartaal van 2007 aanzienlijke verbeteringen opgetreden zijn; het zou nu gaan om bijna drie kwart van de fiches. Voor de controlerende taak van de Kamer en voor de mogelijkheid Europa te politiseren is het essentieel dat de staatssecretaris zich als coördinerend bewindspersoon vastlegt op een structurele 100% dekking, waarvan slechts in uitzonderlijke situaties mag worden afgeweken. Deze scorebordpolitiek is het doel dat deze staatssecretaris nastreeft; de VVD-fractie steunt hem hierin. Die structurele 100% moet in ieder geval worden bereikt voordat het Verdrag van Lissabon in werking treedt, want alleen dan hebben die toegenomen rol van nationale parlementen en het eventuele behandelingsvoorbehoud

namelijk zin. Kan de staatssecretaris een toezegging op dit terrein doen?

Deregulering en vermindering van administratieve lasten zijn ook hard nodig om het vertrouwen van burgers en bedrijven in Europa te herstellen. Commissaris Wallström beaamde dat toen zij de Kamer vorig jaar bezocht. De Actal-benadering die de Commissie in navolging van het vorige kabinet vorig jaar inzette, krijgt langzaam maar zeker vorm. Die benadering is voor de VVD-fractie bij uitstek de toetssteen hoe het de Europese Commissie vergaat en of zij zichzelf serieus neemt. Wat is nu eigenlijk rol en taak van de commissie-Stoiber die nu pas haar eerste bijeenkomst heeft gehad? Kan deze commissie eigenlijk ongevroegd advies uitbrengen? Op welke momenten in het proces komen die adviezen dan? Hoe zorgen wij ervoor dat er breder dan alleen die "regulatory impact assessment" wordt gekeken? Komen daarbij in plaats van alleen de handhavingskosten bijvoorbeeld ook de nalevingskosten in beeld? Hoe wordt de 25% van de commissie eigenlijk gemeten? Het antwoord op die laatste vraag mag op hetzelfde scorebord geplaatst worden. Wil de regering er bij de Commissie op aandringen dat dit helder op haar website inzichtelijk wordt gemaakt?

Vorig jaar vroeg ik naar de uitvoering van de motie-Van der Laan/Van Baalen uit 2005, waarin werd voorgesteld periodiek wet- en regelgeving te evalueren. Toenmalig minister Bot merkte daar vorig jaar over op dat de Commissie vooral goede voornemens had. Ik vrees dat het nog niet veel anders is. De minister zegde de Kamer toe bij de Commissie aan te zullen dringen op het opnemen van horizonbepalingen, zoals bij REACH, en op impactanalyses achteraf, zodat er een lerend vermogen in die Brusselse regelgevingsmachine wordt geïntroduceerd. Wellicht heb ik het mis, maar ik heb het afgelopen jaar niets voorbij zien komen waarin die twee elementen terugkwamen. Deze werden toch heel bewust in die motie genoemd. Kan de staatssecretaris beloven dat ik in 2009 niet wederom deze conclusie moet trekken? Ik heb vorig jaar ook gesuggereerd het voorstel van het T.M.C. Asser Instituut over te nemen om overal waar de regering nationale wetgeving publiceert, zoals op de website wetten.nl, de oorsprong te vermelden. Dat kan dus ook een Brusselse oorsprong zijn. Ik heb dat nog niet zien gebeuren. Wil de staatssecretaris dit bevorderen, al was het maar om ook de mythe dat Brussel ons leven beheerst, te doorprikken?

De in COSAC-verband opgestelde lijst is voor de VVD-fractie richtinggevend. Ik zal hier nu niet herhalen wat ik vorig jaar over de vier strategische oriëntaties heb gezegd. Over de nadere invulling voor 2008 heb ik nog een aantal opmerkingen. De "flexicurity"-benadering van de Commissie is op zich begrijpelijk, maar de combinatie van zekerheid en flexibiliteit is uiteindelijk een onmogelijke combinatie. Zelfs wie de vier Europese modellen van Saphir als uitgangspunt neemt, komt tot de conclusie dat verdere hervormingen noodzakelijk zijn. Die kunnen maar zeer ten dele door Brussel worden gestuurd. De VVD-fractie zal dieper op deze zaak ingaan bij de evaluatie van de Interne Markt, maar ik wil toch alvast hier enkele vragen stellen. Klopt het dat de regering nog verder wil gaan dan de Commissie bij de bestaande richtsnoeren van groei en werkgelegenheid? De VVD-fractie zal in elk geval de Commissie-initiatieven op het gebied van sociale integratie en bescherming met de grootst mogelijke argwaan bekijken. Is de regering

bereid met andere, gelijkgestemde lidstaten een Schengen-achtige voorhoede te vormen om de Dienstenrichtlijn zoals deze oorspronkelijk bedoeld was, dus met het "land van oorsprong"-beginsel, in te voeren, teneinde de dienstenmarkt te stimuleren? Daarover bestaat immers een positief SER-rapport, met daarin de aanbevelingen van Wim Kok, van enkele jaren geleden. Met het effect dat ook de huidige minister van Economische Zaken in haar brief van 13 december jongstleden schetste, zou de Nederlandse economische groei dan niet hoeven te blijven steken op 0,7%, maar 1% kunnen bedragen. Dit kabinet zal die groei hard nodig hebben om het eigen sinterklaasverhaal waar te maken. Wat gaat de Nederlandse regering eigenlijk doen voor bedrijven, vooral in het mkb, om deze wegwijs te maken bij de invoering van de dienstenrichtlijn? In de dienstenrichtlijn wordt een eenloketbenadering voorgeschreven. Wij hebben nu www.bedrijvenloket.nl. Wat gaan wij straks doen voor die ondernemers?

Er komt een herziening van de verlaagde btw-tarieven. Welke diensten en goederen heeft de Commissie daarbij op het oog? Dan is natuurlijk de vraag hoe de Nederlandse regering die voorstellen ziet, gegeven de eigen inzet voor een btw-verhoging.

De VVD-fractie ziet het Witboek Klimaatverandering met spanning tegemoet en denkt dat al bij het derde energie- en klimaatpakket blijkt dat een te detaillistische inzet van Brussel averechts werkt. Wat ons betreft, is de overall-doelstelling met enige sticks and carrots meer dan voldoende. Her en der blijkt dat wij met biobrandstof een verkeerd instrument te pakken hebben, terwijl dit kabinet weigert de echte oplossing in de energiemix, namelijk kernenergie, serieus te nemen. Dat zeiden wij vorig jaar maart toen de regering in een klimaatthema leefde, dat zeiden wij na Bali en dat zeggen wij vandaag weer. Vorig jaar vertrouwde minister Bot ons hier toe dat hij blij was niet verantwoordelijk te zijn voor de doelstellingen in 2020. Dit kabinet draagt die verantwoordelijkheid wel en wil zelfs 30% reductie. Wij zullen zien wie de geloofwaardigheid van Europa het beste dient.

Ik ga nu in op sport in den brede en voetbal in het bijzonder. Dat is een interessant onderwerp en ik zie de staatssecretaris opveren. De staatssecretaris heeft samen met staatssecretaris Bussemaker met de Fransen op het gebied van sport een initiatief genomen. Ook de VVD-fractie kijkt al enige tijd naar de mogelijkheid om sport meer armslag te geven vanuit de gedachte dat de markt hier niet per se Europees wordt bepaald, maar ook nationaal. De staatssecretaris kondigde in Voetbal International aan dat hij eindelijk voor de juridische duidelijkheid zou gaan zorgen waarnaar de voetbalwereld allang snakt. Uit het recente antwoord van de Commissie blijkt dat die de handschoen niet oppakt, zoals de staatssecretaris had gehoopt. Er komt dus geen sectorbrede uitzondering op het vrije verkeer van werknemers, zelfs niet als hieraan leeftijdseisen worden gesteld. Klopt die constatering van de VVD-fractie? De VVD-fractie denkt veeleer in de richting van zelfregulering door nationale bonden en de overkoepelende UEFA. Dat is immers door het Verdrag van Lissabon mogelijk geworden. Is de staatssecretaris bereid om die sectorbrede regulering, die er toch niet komt en anders ongetwijfeld strandt bij het Europese Hof, via de VVD-lijn van zelfregulering verder te onderzoeken?

De heer **Ormel** (CDA): Wij zijn bij elkaar om de kabinets-

reactie op het wetgevings- en werkprogramma van de Europese Commissie voor 2008 te bespreken. Los daarvan heeft de commissie voor Europese Zaken samen met de commissie ESO van de Eerste Kamer een lijst vastgesteld van 27 voorstellen die eventueel in aanmerking komen voor een gemeenschappelijke subsidiariteitstoets. Waarom wil de heer Ten Broeke die lijst dan nu opeens in dit overleg vaststellen?

De heer **Ten Broeke** (VVD): Het is interessant dat de heer Ormel mij die vraag stelt. Vorig jaar hebben wij dit gedaan bij het overleg over het programma voor 2007. Toen had ik te maken met collega Van Dijk die ons veel werk uit handen nam door de hele lijst voor te lezen. Ik had gehoopt dat de heer Ormel dat nu ook zou doen, maar ik vrees dat dit er niet in zit. Vandaar dat ik nu naar deze lijst verwijs. Anders dan nu, hadden wij daar toen als Kamer nog geen overeenstemming over. Vandaar mijn voorstel aan de voorzitter om de lijst, waarover in zowel de Eerste als de Tweede Kamer overeenstemming is bereikt en die een concreet doel is van dit overleg, hier vast te stellen. Dat geeft een goede indicatie van de onderwerpen die wij in ieder geval subsidiair verklaren en waar wij met nadruk naar zullen kijken. De rest van het verhaal betreft meer de inhoud en geeft een indicatie van hoe de verschillende fracties erover denken.

De **voorzitter**: Die gezamenlijke lijst wordt plenair vastgesteld. De Kamer zal worden voorgesteld om in de volle breedte haar fiat te geven aan de lijst.

De heer **De Roon** (PVV): Voorzitter. De fractie van de Partij voor de Vrijheid onderschrijft het belang van de samenwerking binnen Europa op economisch vlak, maar staat gereserveerd tegenover voortgaande verbreding en verdieping van de samenwerking op andere beleids-terreinen. De voornemens tot vereenvoudiging van Europese regelgeving hebben dan ook onze warme belangstelling. Van de 47 vereenvoudigingsinitiatieven in 2007 zouden er eind 2007 44 zijn goedgekeurd. Ik lees dat de Europese Commissie voor het jaar 2008 45 vereenvoudigingsinitiatieven heeft voorgenomen. In De Volkskrant van 31 januari jongstleden konden wij dan ook lezen dat de EU maar liefst 5000 wetspagina's schrapt. Dat was ook de kop.

Dit betekent wel dat er nog 95.000 pagina's Europese regelgeving overblijven. 95.000 pagina's die de Europese Commissie in haar eigen termen "absoluut noodzakelijk" acht. Daar zal het niet bij blijven, vrees ik, want het voorliggend wetgevings- en werkprogramma van de Europese Commissie voor 2008 is ambitieus. Dit betekent dat er weer nieuwe wet- en regelgeving uit zal voortvloeien.

Het zal dus niet bij die 95.000 pagina's Europese regelgeving blijven. Ik vraag me dan ook af hoeveel pagina's erbij komen als het wetgevings- en werkprogramma dat de Commissie voor ogen staat, integraal wordt uitgevoerd. Dit is uiteraard een retorische vraag. Ik verwacht niet dat de bewindslieden nu een aantal pagina's noemt dat erbij komt, al zou het wel mooi zijn als zij dat kunnen doen. Ik vrees dat wij worden blij gemaakt met een dode mus als er zo af en toe krantenkoppen verschijnen waarin wordt aangekondigd dat er 5000 pagina's worden weggestreept. Het wetgevings- en werkprogramma van de Commissie leidt naar mijn mening niet tot minder, maar tot meer

Europese regelzucht, of misschien moet ik zeggen: het is een uitdrukking van niet minder, maar van meer Europese regelzucht. Mijn fractie is van mening dat deze Europese regelzucht beteugeld kan worden door de Europese samenwerking primair te beperken tot het economisch vlak. Europese milieuregels die vertaald in Nederlandse wetgeving de broodnodige verbreding van de A4 belemmeren, zijn ons in ieder geval een doorn in het oog. De maatschappelijke en economische kosten daarvan zijn veel te hoog. Ook op verdergaande Europese bemoeienis met allerlei andere onderwerpen zoals asiel en immigratie zitten wij niet te wachten. Hetzelfde geldt voor Europees buitenlands beleid en Europees ontwikkelings- en samenwerkingsbeleid. Bemoeienis van Europa met onderwerpen op het terrein van de volksgezondheid valt bij mijn fractie ook niet goed. Waarom moet de Europese Commissie zich bemoeien met de verkoop en het gebruik van vitaminen en mineralen?

De heer **Ormel** (CDA): Wij kennen de standpunten van de fractie van de PVV. De heer De Roon herhaalt die nu, maar hoor ik hem nu ook zeggen dat zijn fractie tegenstander is van strengere bewaking van de buitengrenzen van de EU en van een strenger immigratiebeleid door de EU?

De heer **De Roon** (PVV): Nee, dat heeft u niet goed gehoord.

De heer **Ormel** (CDA): U zei het toch. U zei dat u van mening bent dat de EU primair op economisch vlak te werk moet gaan en dat de EU zich veel minder zou moeten bemoeien met onderwerpen op het terrein van justitie, want daar valt dit onder. De EU bemoeit zich met een strenger immigratiebeleid. De EU bemoeit zich met een betere bewaking van de buitengrenzen.

De heer **De Roon** (PVV): Ik heb het woord justitie tot nu toe niet in de mond genomen, maar wij kunnen het daar ook nog wel over hebben. Ik heb gesproken over verdergaande Europese bemoeienis met asiel, immigratie en migratie. Daar zitten wij niet op te wachten, maar dit neemt niet weg dat wij met een feitelijke stand van zaken, een feitelijke constellatie te maken hebben waarin de Nederlandse grenzen met België, Duitsland en de andere Europese landen niet meer 24 uur per dag worden bewaakt. In plaats daarvan moeten wij werken met Europese buitengrenzen die in Oost-Europa en aan de zuidelijke randen van Europa liggen. Dat is feitelijk de stand van zaken, dus die bewaking moet krachtig en adequaat ter hand worden genomen. Binnen deze feitelijke constellatie willen wij daar niet voor wegllopen, maar dat betekent niet dat Europa ons verdergaande regels voor migratie zou moeten kunnen opleggen.

De heer **Ten Broeke** (VVD): Voorzitter. Laten we even concreet zijn. De lijst van het migratiepakket van de Commissie omvat drie voorstellen: over in- en uitreis-systemen en andere grensbeheersingsinstrumenten, zoals elektronische reisvergunningen; over de evaluatie van de toekomstige ontwikkeling van FRONTEX, die de heer De Roon vast ook wel van belang acht voor de grenzen; en ten slotte de mededeling over het grensbewakingsstelsel. Welke van die drie mag van hem worden geschrapt?

De heer **De Roon** (PVV): Ik weet niet hoe u op het idee bent gekomen dat ik vind dat daarvan iets moet worden geschrap; ik heb daarvan nog niets genoemd. Maar er is nog veel meer gaande rond asiel en migratie in Europa. In antwoord op de vraag van de heer Ormel zei ik al dat we in de feitelijke constellatie moeten zorgen voor een goede bewaking van de buitengrenzen van Europa. Ik heb ook gezegd dat wij daarvoor niet willen weglopen. Maar als concreet antwoord op de vraag: als versterking van het bestaande apparaat nodig is, wil mijn fractie daar zeker aan meewerken.

De heer **Ten Broeke** (VVD): Daar word ik heel gelukkig van. Je zag een opmerkelijke ontwikkeling bij de SP, maar nu kennelijk ook bij de PVV. Het migratiepakket van de Europese Commissie zal gewoon komen. Maar nu het asielpakket, dat vijf voorstellen omvat. Ik dacht dat bij het gemeenschappelijk Europees asielbeleid de PVV altijd onze partner was, maar afgaande op uw inleiding vrees ik dat dit niet meer het geval is. Bent u nu voor of tegen een gemeenschappelijk Europees asielbeleid, bijvoorbeeld om dat vreselijke generaal pardon, waar wij allebei zo tegen zijn, te voorkomen?

De heer **De Roon** (PVV): Dat generaal pardon hoeven we niet te voorkomen door voor of tegen een Europees asielbeleid te zijn; dat hadden we gewoon kunnen voorkomen door in dit parlement de juiste beslissingen te nemen.

Bemoeienis van Europa met onderwerpen op het terrein van de volksgezondheid valt bij mijn fractie ook niet goed. Ik begrijp niet waarom Europa zich moet bemoeien met de verkoop en het gebruik van vitamines en mineralen. En als ik lees dat de Europese Commissie zich dit jaar bezig gaat houden met het schoolfruit, vrees ik toch ten eerste dat zij één belangrijk doel heeft: de uitbreiding van haar bemoeienis en macht. Juist door het aantal Europese beleidsterreinen te beperken, kunnen we de Europese regeldrift in toom houden. Mijn fractie kijkt in dit verband met belangstelling uit naar de komende algehele begrotingsevaluatie. Dat is wel een goed project, waarvan we de doelstelling zeker willen ondersteunen. De vereenvoudiging en modernisering van het Europees begrotingssysteem is een goede zaak. Wij zouden graag zien dat de regering op dit dossier een meer dan gemiddelde inzet aan de dag legde.

Ten slotte een opmerking over de paragraaf over de communicatie van Europa. Daarin staat dat de vergroting van het draagvlak voor Europese samenwerking het doel is. Zulks roept bij mij de vraag op of het doel niet vooral zou moeten zijn de vergroting van kennis en inzicht. Draagvlak voor Europese samenwerking, waar Europese samenwerking nodig is, is natuurlijk een goede zaak, maar het streven naar voldoende draagvlak voor elk terrein van samenwerking mag geen doel op zich worden. Ik denk dat het draagvlak voor Europese samenwerking, op die onderwerpen waar samenwerking nodig is, vooral moet worden gecreëerd door de beperking van de Europese ambities. Op gesubsidieerde propaganda voor wat de Commissie verder nog wil, zitten wij niet te wachten. In de beperking toont zich de meester, dus geen uitbreiding van Europese regelgeving en ook geen toetreding van landen die veel problemen meebrengen.

De heer **Pechtold** (D66): Voorzitter. Het is goed dat de

bespreking van het wetgevings- en werkprogramma van de Commissie een vaste plaats op de Kameragenda heeft gekregen. Hoe wij dit proces het beste vorm kunnen geven, moeten wij nog een beetje in de vingers krijgen. Het is een leerproces.

De staatssecretaris vroeg zich vorig jaar – hij was toen nog Kamerlid – bij dit notaoverleg af wat de Commissie eigenlijk wilde. Hij zag geen rode draad in de voorstellen. Hij zei zelfs: Dit is überhaupt het probleem met deze commissie; zij geeft geen leiding aan een proces, aan een gedachtegang over de richting voor Europa op de langere termijn. Is de heer Timmermans als staatssecretaris nu positiever? Dekte het vorige wetgevings- en werkprogramma volgens hem verder adequaat de initiatieven die de Commissie het afgelopen jaar heeft genomen?

Het aantal beleidsvoornemens van de Commissie is wederom groot. Lijst A en lijst B van de voorstellen die het kabinet als prioritair heeft aangemerkt, tellen samen 31 voorstellen. Dat is een flinke boodschappenlijst als je al die onderwerpen inderdaad prioriteit wilt geven! Mijn fractie kan grosso modo instemmen met de door het kabinet gekozen prioriteiten op lijst A. De lijst overziend constateer ik dat het vooral gaat om het uitvoeren van al eerder uitgesproken ambities als het klimaat, het Haags programma voor veiligheid, asiel en migratie en de Lissabonstrategie.

Als je het vertrouwen van de burgers wilt winnen, is het essentieel om vast te houden aan afspraken. "Performance and promise" noemde de heer Ten Broeke dat vorig jaar. Het is dan ook zaak om de ambities op deze terreinen niet te laten verslappen of te laten verzanden. Kan de staatssecretaris mij de stand van zaken geven rond de begrotingsevaluatie en de evaluatie van het gemeenschappelijke landbouwbeleid?

Wij prioriteren de Europese voorstellen, omdat wij er maar een beperkt aantal bespreken. Spannen wij daarmee het paard echter niet achter de wagen? Als de Europese dimensie op een bepaald terrein grote impact heeft op de Nederlandse burgers, dan zou Europees beleid als zodanig een prominentere plaats op de agenda moeten krijgen. Wij moeten dan ook de Nederlandse wetgeving aan een subsidiariteitstoets onderwerpen. Dat overkoepelende verhaal mis ik nog steeds.

Mijn fractie is blij dat de BNC-fiches tijdiger naar de Kamer worden gestuurd. Hieruit blijkt dat alertheid van de Kamer resultaat kan hebben. Mijn dank gaat dan ook uit naar de Griffie voor de rol die zij hierbij heeft gespeeld. Maar ook dank aan de staatssecretaris voor zijn brief over het nieuwe systeem om te controleren of de implementatiewetgeving tijdig wordt ingevoerd. Het gaat beter, maar het gaat nog niet goed. De Kamer heeft vaak slecht zicht op wat er nog ligt en waarom het er nog ligt. Het toezicht is vaak onvoldoende. Ik hoop dat wij hier samen met het kabinet aan kunnen werken. Het viel mij op dat de Kamer weinig reacties krijgt op Europese voorstellen. Het maakt daarbij niet uit of het om een groenboek gaat, de Razeb of de JBZ-raad. De civil society, belangenbehartigers en academici lijken, overigens net als de Tweede Kamer, nog niet echt uit de voeten te kunnen met deze Europese dimensie. De nationale dimensie van het Europese beleid verdient volgens de WRR echter wel meer aandacht, omdat het de legitimiteit van Europa verhoogt. De Kamer zal hier binnenkort uitgebreider over spreken, maar wellicht kan de staatssecretaris nu al aangeven wat zijn ideeën

hierover zijn. Hoe krijgt de Europese dimensie een plaats in het experiment met internetconsultatie dat dit jaar van start gaat?

De heer Ten Broeke wees al op de aangenomen motie van de fracties van D66 en VVD uit 2005 over de wenselijkheid om in EU-verband vaker gebruik te maken van evaluatie- en horizonbepalingen. Na enige aarzeling gaf minister Bot tijdens het notaoverleg van vorig jaar aan hiervan een voorstander te zijn. Het is goed om te zien dat het nu in de BNC-fiches terugkomt. Vaak ontbreekt onder het kopje "wenselijkheid evaluatie/horizonbepaling" de inzet van het kabinet. Men vermeldt slechts de feitelijke aan- of afwezigheid van deze bepaling. Hoe reageren andere lidstaten op de Nederlandse suggestie om horizonbepalingen op te nemen? Hoe vaak is een horizonbepaling opgenomen? Het kabinet heeft besloten de monitor van de EU-invloed, die het T.M.C. Asser Instituut heeft ontwikkeld, niet uit te breiden en niet permanent te maken. Ik vind dat jammer, want het was een nuttige exercitie die meer inzicht bood in de kwantitatieve omvang van Europese wet- en regelgeving. De argumentatie van het kabinet is bovendien niet al te sterk. Zo schrijft men dat een dergelijke monitor veeleer het risico met zich brengt dat het debat over de gewenste verhouding tussen Europese en nationale zeggenschap op het wetgevingsterrein zich versmalt tot een discussie over de juistheid van percentages. De discussie die het kabinet relevant noemt, namelijk over de gewenste verhouding tussen Europese en nationale zeggenschap, lijkt mij niet zinnig. Welk nut heeft zo'n objectieve outputdoelstelling? Het gaat om inzicht in de feiten, zodat de beeldvorming rondom de Europese Unie zich niet los zingt van de werkelijkheid. De mythe dat 80% van onze regelgeving uit Europa komt, is een interessant voorbeeld van hoe geruchten een eigen leven kunnen gaan leiden. Wij zijn gebaat bij een realistisch beeld van de gedeelde soevereiniteit tussen Nederland en Europa. Een permanente monitor kan helpen bij een eerlijke communicatie over Europa. Als wij weten hoeveel regelgeving in Europees verband door ons wordt vastgesteld, kunnen wij deze invloed laten terugkomen in onze prioriteiten. Ik noem het aantal ambtenaren dat zich met Europese dossiers bezig houdt en het aantal Kamerdebatten dat wij aan Europese voorstellen wijden. Het doel staat echter voorop. Welke alternatieven biedt de staatssecretaris om de doelen te bereiken?

De **voorzitter**: Dit besluit de inbreng van de Kamer. Ik geef het woord aan de staatssecretaris.

Staatssecretaris **Timmermans**: Voorzitter. Ik begin meteen met de beantwoording. Het kan zijn dat ik op bepaalde zaken later terugkom, omdat de vragen soms erg op de details waren gericht. Ik merk op dat de Kamer het onderwerp anders benadert. Er is sprake van een zekere verzakelijking, maar er is ook bereidheid om te proberen de zaken concreet in te vullen en om – op een positieve manier – de eigen belangen zo goed mogelijk veilig te stellen. Zelf zat ik vorig jaar aan de andere kant ook een beetje te monken, maar u monkelt minder dan ik deed. Dat vind ik erg prettig. Wij voeren dit overleg op een laat moment; dat heeft te maken met het late moment waarop ook de Staat van de Unie is besproken. Het zou mij een lief ding waard zijn als de Europese beschouwingen vlak na de financiële

beschouwingen, die weer na de algemene beschouwingen komen, zouden plaatsvinden; dat was vroeger ook gebruik. Deze zouden dan ergens in de loop van oktober plaatsvinden in plaats van vlak voor het reces. Dit overleg kan dan ook eerder worden gevoerd, aan het begin van het werkprogramma van de Commissie. De effectiviteit zou hiermee naar mijn idee vergroot worden.

De heer **Ormel** (CDA): Ik verzoek de staatssecretaris om de kabinetsreactie op het werkprogramma dan ook eerder naar de Kamer te zenden dan dit keer is gebeurd.

Staatssecretaris **Timmermans**: Zeker. Het is ook niet mijn bedoeling om te jij-bakken. De kabinetsreactie komt echter pas tot stand na het debat over de Staat van de Unie. Als dat eerder kan worden gevoerd, kan ook de kabinetsreactie op het werkprogramma eerder worden opgesteld. Het een hangt samen met het ander. Er is gevraagd naar wat topprioriteit heeft. Men kan zeggen dat alles op de A-lijst topprioriteit heeft. De Kamer vraagt mij echter naar mijn politieke oordeel over wat de belangrijkste onderwerpen zijn. In dit overleg ligt de nadruk op de voorgestelde wetgeving. In Europa ligt de topprioriteit voor een deel bij de wetgeving; een ander deel is afhankelijk van de politieke oriëntatie. De belangrijkste onderwerpen in het komende jaar hebben naar mijn mening sterk te maken met alle vraagstukken rond de derde pijler, het Haagse programma, dus onderwerpen als asiel, migratie en veiligheid. Dit wordt het jaar van het vertalen van de top van vorig jaar over klimaat in de eerste aanzet tot regelgeving. Klimaatbeleid wordt de absolute topper in het Europese beleid. Voor Nederland is dit ook heel belangrijk omdat de ambities van dit kabinet op klimaat- en milieugebied alleen maar kunnen worden waargemaakt als ook in Europa forse vorderingen worden geboekt. Als er één onderwerp is dat niet aan de grens ophoudt, is het wel dit onderwerp, dat bovendien de Kamer niet verdeeld houdt. Dit zal dus een prioriteit zijn. Bij de andere onderwerpen die de afgelopen jaren veel hebben gespeeld, hadden wij vaak te maken met coördinatie en met het vertalen van maatregelen in nationaal beleid. Op het klimaatvlak kunnen wij verwachten dat wij meer een operatie ingaan zoals destijds met het Delorspakket voor de interne markt. Wij moeten tot wetgeving komen die weliswaar nationaal vertaald moet worden maar waarover wij Europese afspraken zullen moeten maken. Vandaar ook het pakket dat de Commissie op 23 januari jongstleden heeft gepresenteerd. Voor iedere lidstaat is vertaald hoe wij samen de doelstellingen kunnen halen. De heer Van Bommel heeft benadrukt dat wij op dit soort terreinen ook voorop moeten durven lopen. Op het gebied van duurzaamheid en klimaat moet Nederland gidsland durven zijn. Dat ben ik zeer met de heer Van Bommel eens, maar niet blindelings. Dat zal hij ook met mij eens zijn. Wij moeten natuurlijk niet daarmee anderen de kans geven om minder te doen wanneer wij een groter aandeel nemen. Daarmee is het klimaat ook niet geholpen. Wij moeten de economie van ons land niet onnodig in een ongunstige uitgangspositie brengen. Het is natuurlijk niet de bedoeling dat wij het Nederlandse bedrijfsleven op allerlei terreinen in een nadelige positie brengen ten opzichte van anderen. Overigens hoeft dat ook helemaal niet wanneer wij het handig spelen in Europa. Het wordt ook in toenemende mate duidelijk in het bedrijfsleven dat er enorme kansen

liggen om hierin voorop te lopen. Verduurzaming van onze economie is een enorme economische plus, niet een blok aan het been van de economie.

Ik heb nu al enkele prioriteiten genoemd. Ook op het punt van energie zal Europa een paar stappen vooruit moeten zetten. Dat zal vooral politiek opereren vergen omdat het hier niet gaat om wet- en regelgeving. Europa zal dit jaar duidelijkheid moeten bieden of men bereid is hierin naar gemeenschappelijkheid te zoeken en gemeenschappelijk op te treden of niet.

De health check in het gemeenschappelijk landbouwbeleid, gecombineerd met de tussentijdse evaluatie van de begroting, wordt ook een belangrijk onderwerp. Daarbij teken ik wel aan dat wij ook weer niet heel revolutionaire voorstellen kunnen verwachten omdat dit ook het laatste jaar van de Commissie is voordat men in de verkiezingsmodus gaat. De Commissie is toch al veel politieker dan in het verleden en is dus veel sterker bezig met de eigen toekomst. Al te veel moed is daarom misschien niet te verwachten van die zijde, wat betekent dat landen als Nederland, die wel heel veel willen op dit terrein, hierin het voortouw zullen moeten nemen en de Commissie tot meer moed zullen moeten aansporen.

De heer **Ormel** (CDA): De health check is een tussenbalans van de bindende afspraken die zijn gemaakt tot aan 2013. Ik neem aan dat de Nederlandse regering dat ook zo ziet.

Staatssecretaris **Timmermans**: Uiteraard, maar wij weten ook hoe het werkt in Europa. Als je de tussenbalans niet gebruikt om ook al een oriëntatie te geven welke kant je na 2013 op wilt, is het zo 2013 en is er weer niets veranderd. Dat is ook een zorg van de Nederlandse regering omdat wij op een aantal terreinen het gemeenschappelijk landbouwbeleid echt zullen moeten bijsturen, ook met het oog op de duurzaamheid en op nieuwe uitdagingen. Wie had er vijf jaar geleden gedacht dat een zekerheidsvoorziening nog een punt zou worden? Dat is nu weer een punt. Wie had vijf jaar geleden gedacht dat in allerlei markten enorme tekorten zouden ontstaan? Kijk naar wat er gebeurt met zuivel, granen en andere gewassen. Wij staan dus ook voor heel nieuwe uitdagingen. Daar moet je in het kader van de health check een oriëntatie op durven geven.

De heer **Ormel** (CDA): Daar ben ik het mee eens, maar de staatssecretaris ziet de health check dus vooral als afspraken voor na 2013.

Staatssecretaris **Timmermans**: Daar zitten twee kanten aan. Enerzijds gaat het er bij de health check om hoe wij ervoor staan en of een en ander werkt binnen het huidige systeem. Als wij tot de conclusie komen dat bepaalde dingen niet of onvoldoende werken, staat het iedereen vrij voor te stellen om lopende de periode tot aanpassingen te komen. Dat zal overigens niet meteen tot revolutionaire aanpassingen leiden. Anderzijds wordt een vooruitblik geboden op wat er na 2013 gebeurt. Dan ligt er een relatie met de herziening van de meerjarenbegroting. Wij zijn het er namelijk over eens dat wij te veel geld uitgeven in Europa aan oude dingen en te weinig aan modernere beleidsterreinen die ook dringend behoefte hebben aan een financiële impuls; denk aan duurzaamheid, kenniseconomie, hernieuwbare energie-

ontwikkeling en toptechnologische instituten die wij moeten ontwikkelen.

De heer **Ten Broeke** (VVD): Ik dacht eerst dat de heer Timmermans voorzichtig antwoordde op de vraag van de heer Ormel. Ik heb hem vorig jaar vrijmoediger horen spreken over de landbouwuitgaven en de health check. Nu versta ik zijn antwoord juist andersom, in die zin dat de staatssecretaris niet uitsluit dat er tussentijds, dus voor 2013, wat voor heel veel mensen in de landbouwsector een heilig moment is, aanpassingen worden aangebracht als die noodzakelijk zijn vanuit de situatie in de landbouw zelf, of omdat Europa handelt volgens het mooie Engelse gezegde: Put your money where your mouth is. In die zin worden dan andere uitgaven gedaan die meer passen bij de prioriteiten die wij op dit moment in deze eeuw hebben.

Staatssecretaris **Timmermans**: Ik sluit dat niet uit, maar ik zie ook hoe het krachtenveld ligt. Het wordt niet eenvoudig om daar verandering in aan te brengen. De Landbouwcommissaris, mevrouw Fischer-Boel, heeft haar nek uitgestoken op dit punt. Hetzelfde geldt voor de begrotingscommissaris. Of wij veel verder komen, ondanks de inzet van de Nederlandse regering, durf ik niet te beloven, maar de Kamer weet hoe wij erin staan. Aan ons zal het niet liggen.

De heer Ormel vroeg hoe wij de regie en de strategie binnen de prioriteiten efficiënt gaan invullen. Wij hebben door de evaluaties van onder andere de Raad van State en de commissie-Van Voorst heel veel geleerd. Ik eis dat wij al in een heel vroeg stadium een strategie uitzetten. Wij maken heel snel beleids- en standpuntverkennde notities. In het verleden bestond de heel menselijke neiging om, als sprake was van een probleem dat tot spanning zou gaan leiden tussen de verschillende belangen, dat te parkeren totdat het niet meer kon en men zich er wel over moest uitspreken. De commissie-Van Voorst en de Raad van State hebben geanalyseerd dat dit ertoe heeft geleid dat Nederland vaak onvoldoende presteerde, omdat onderlinge verschillen van mening zo lang sub rosa werden gehouden dat de Brusselse trein allang was vertrokken als de kwesties waren opgelost. De heer Van Baalen zegt het in zijn rapport aldus: Op tijd is te laat. Dat wil ik voor zijn, dus ik eis dat wij heel vroeg een standpunt vastleggen. Ik eis ook dat wij een dergelijke oriëntatie ook heel vroeg in de ministerraad bespreken. Wij zijn er nog niet, maar ik ben er wel tevreden over. Het gaat beter, maar het is nog niet goed genoeg. Deze benadering werpt wel haar vruchten af. Vervolgens is het voor de Kamer interessant om ook in een vroeg stadium met het kabinet te spreken over BNC-fiches of andere zaken.

De Kamer kaart vandaag een heleboel onderwerpen aan, maar het is nog belangrijker dat die ook in de vakcommissies, met de vakbewindslieden, worden besproken.

Net als de Kamerleden, zeker de fractievoorzitters, binnen hun fractie ook het een en ander coördineren, kan ik dit wel coördineren. Het is echter ook zaak dat de vakministers van de Kamer horen wat de Kamer wil. De Kamer zal mij deze opmerking veroorloven: wat deze commissie wil is niet altijd hetzelfde als wat de vakcommissie wil. Dat is mij opgevallen. Dan krijg je spanning tussen het opereren van de Kamer en het opereren van het kabinet. Wat ik wellicht wil, is niet per

definitie hetzelfde als hetgeen bijvoorbeeld de minister van LNV wil. Ook in het kabinet moet onderling gesproken worden teneinde een gemeenschappelijke lijn uit te zetten. Ik ben hierover heel tevreden. Ik ben eveneens heel tevreden over de bereidheid van mijn collega's om een en ander binnen het kabinet te bespreken en heel vroeg in het proces te komen tot een gezamenlijke lijn. Dit zouden wij mijns inziens samen met de Kamer moeten oppikken. De regie voor het agenderen ligt misschien dan wel bij mij, maar inhoudelijk zou deze regie bij de vakcommissies moeten liggen en bij de bewindslieden die hier direct over gaan. In het debat dat wij hadden over de gratis schoolboeken heb ik gepoogd te zeggen dat dit bij de verantwoordelijk staatssecretaris gelaten moet worden. Ik denk dat het verinnerlijken van hetgeen Europees is bij vakministers en vakcommissies nog een eind moet vorderen. Op dit punt kan er nog het nodige verbeterd worden. De wil is er bij vakministers, de ervaring nog niet. Wij moeten hieraan dus nog steeds hard werken.

De heer **Ten Broeke** (VVD): Een goed middel voor verinnerlijking is de introductie van een Kamerbreed behandelingsvoorbepaald, zoals wij dit al kennen binnen de derde pijler. Hoe denkt de staatssecretaris daarover? Dit betekent dus dat de verhouding Kamer versus regering wezenlijk zal veranderen. Ik neem aan dat hij hier positief tegenover staat.

De heer **Pechtold** (D66): Ik vind dat voorbeeld van die gratis schoolboeken wel aardig. Achteraf heb ik nagedacht of dit de beste manier was om Europa en onderwijs aan elkaar te koppelen. Van de staatssecretaris vergt het inspanning om die overige 26 wel goed te volgen. Dat betekent ook dat hij op het moment dat er sprake is van miscommunicatie over de rol van Europa in een bepaald dossier dit niet alleen aan de collega overlaat, maar hem ook op het vestje spuugt. Net als ik probeer om de onderwijswoordvoerder in mijn fractie – dat is eenvoudig want dat ben ik zelf – tot de orde te roepen.

Staatssecretaris **Timmermans**: “Blame it on Europe” kwam niet van het kabinet. Dit kwam ineens in de pers op. Ik weet niet meer wat de bron van het stuk was. Van tevoren hebben wij hierover in een clubje waar ik zelf bij zat met de meest betrokken bewindslieden gesproken. Wij kwamen tot de conclusie dat dit niet aan Europa lag. Dat was een heel duidelijke conclusie. Wij hebben toen ook gezegd dat wij dit ook zo zouden gaan communiceren. Ik ben het met de heer Pechtold eens dat dit ons niet goed gelukt is. Dat was echter wel de afspraak. Voor mij is dit ook een les geweest: dit moet dus beter en nadrukkelijker.

Wat betreft de opmerking van de heer Ten Broeke, ik heb de brief van het Presidium gezien. Ik wil graag met de Kamer bespreken hoe wij hieraan handen en voeten gaan geven. Hierbij geldt wel een aantal uitgangspunten. De verhoudingen tussen instellingen zoals vastgelegd in het Verdrag gaan wij niet veranderen. Ik neem aan dat de Kamer daar waar de communautaire methode geldt het Europese parlement niet voor de voeten wil lopen, maar het kabinet wil aanspreken als medewetgever. Dan moet je bezien hoe je binnen dat spanningsveld de goede methode vindt. Een behandelingsvoorbepaald kan allerlei verschillende vormen aannemen, maar het kan er ook

toe leiden dat wij buiten de oevers van de verdragsrechtelijke verhoudingen treden. Dat is niet de bedoeling en zo lees ik de brief ook niet, maar het kan er wel op uitdraaien als je niet oppast. Daarover moeten wij dus goede afspraken maken.

Het zou ook goed zijn als de Kamerleden bij de collega's in een aantal andere landen nagaan waar het goed werkt, waar men evalueert. De Denen die vaak als voorbeeld worden genoemd, zijn zo langzamerhand tot de conclusie gekomen dat de Finnen het beter doen. De Finnen doen het op hoofdlijnen en de Denen doen het op detail. De Kamer zou daar eens goed naar moeten kijken. Op hoofdlijnen bevalt mij beter dan op detail, want dan kom je al gauw – om Milos Forman aan te halen – in de “too many notes”-discussie tussen de Oostenrijkse keizer en Mozart. De muziek was wel mooi, maar had iets te veel noten. Hetzelfde geldt een beetje voor de discussie over het aantal pagina's Europese wetgeving, alsof het ook maar enigszins relevant is hoeveel pagina's Europese regelgeving er zijn. Dat is volstrekt irrelevant. Het gaat om de vraag of het goede regelgeving is, of de regelgeving doet wat zij moet doen, of er te veel regelgeving is en of de regelgeving beperkt moet worden. Dat meet je niet af aan de hoeveelheid pagina's. Een getalsmatige benadering lijkt mij niet in het belang van een goede controle, een benadering op hoofdlijnen wel.

Op een aantal punten die de heer Ormel aan de orde heeft gesteld, kan ik op dit moment nog niet concreet genoeg antwoord geven. Dat is bijvoorbeeld de vraag hoe wij de motie-Ormel over het partnerschap coherenter gaan uitvoeren. In het debat hebben wij uitvoerig besproken hoe wij het partnerschap zien. Het idee van het Europese nabuurschapsbeleid is nog in beweging. Het was eerst heel smal, maar het is inmiddels enorm verbreed met tal van mogelijkheden. Wij zien de mogelijkheid om daarbinnen het partnerschap in aparte componenten vorm te geven. Omdat het zo in beweging is, kan ik vandaag nog niet precies de vorm ervan aangeven. Men weet dat het onze aandacht heeft. Ook minister Verhagen vindt het een ontzettend belangrijk onderwerp. Hij heeft dat al een paar keer benadrukt. In de discussie met de Commissie en met andere collega's zullen wij altijd speciale aandacht voor het partnerschap vragen en proberen om dat in lijn met wat in de Kamer is besproken, uit te voeren. Zodra er meer helderheid en een vorm uitkomt, zullen wij ervoor zorgen dat de Kamer ervan op de hoogte wordt gesteld en erbij betrokken raakt. Het valt mij echter wel op dat de discussie over de vraag hoe je met de burens omgaat, in beweging blijft omdat de burens ook niet op dezelfde lijn blijven zitten. Hoewel het nabuurschapsbeleid niet in het werkprogramma zit omdat er geen wetgeving uit voortvloeit, is het wel – ik zeg het de heer Blom na – een topprioriteit voor de Europese Unie het komende jaar. Dat is evident. Het gaat dus over de relatie met onze burens dicht aan de overkant van de Middellandse Zee, maar ook over de relatie met onze burens in de Kaukasus en met onze burens aan onze oostgrens. De Fransen hebben enorm veel initiatieven genomen voor het Middellandse-Zeegebied. Bij onze Duitse en Poolse vrienden leven heel veel gedachten over het oosten van Europa. Die zaken moet je naar het oordeel van de Nederlandse regering bij elkaar brengen. Wij hebben geen prioriteit voor zuid of oost. Beide gebieden zijn van cruciaal belang voor de stabiliteit van Europa en voor de toekomst van Europa.

Voor beide gebieden zal er de komende jaren heel veel aandacht moeten zijn. Het komt misschien niet in het werkprogramma tot uiting, maar het is wel een politieke topprioriteit van de Europese Unie.

Hetzelfde geldt voor ontwikkelingssamenwerking. Dat staat ook niet in het werkprogramma als een top-prioriteit. Als je echter ziet dat de Europese Unie nu voor het eerst in haar geschiedenis 4000 man onder EU-vlag in Afrika inzet en als je ziet met hoeveel energie wordt gewerkt aan de uitwerking van hetgeen is besproken tijdens de EU-Afrikatop, kan er geen enkel misverstand over bestaan dat ontwikkelingssamenwerking de komende tijd een prioriteit van de EU is. Het gaat om ontwikkelingssamenwerking in de meest brede zin van het woord: brengen van stabiliteit en voorkomen van instabiliteit. U weet hoe groot de uitdagingen op dat vlak zijn, vooral in Afrika.

Ik heb niet de indruk dat Nederland het bij de implementatie van Europese regelgeving slechter doet dan andere lidstaten. Nederland loopt niet voorop maar zit in de middenmoot. Ik ben het met de heer Pechtold en anderen eens dat dit natuurlijk niet goed genoeg is. Ik wil tot de kopgroep behoren. In sommige lidstaten gebeurt het omzetten van Europese regelgeving in nationale wetgeving bijna als een automatische handeling. Dat zegt echter niets over de vraag of een en ander goed geïmplementeerd wordt. Er zitten verschillen in de cultuur van nationale wetgeving. Die leiden ertoe dat Nederland nooit tot de allereerste landen behoort. Het Hervormingsverdrag bijvoorbeeld is in sommige landen met een druk op de knop of met 100% van de stemmen in het parlement in een uurtje geratificeerd. Misschien droom ik er wel eens van, maar dat zal hier nooit gebeuren!

Er is een vraag gesteld over het langeafstandstransport en het vaccinatiebeleid. Deze zaken betreffen specifiek het beleidsterrein van de minister van LNV en zijn uitvoerig met haar besproken. Ik heb daaraan niets toe te voegen.

Dat geldt ook voor de vragen van de heer Ten Broeke over de dienstenrichtlijn. Die is 31 januari heel uitvoerig besproken met de minister van Economische Zaken. Zij is toen ingegaan op de noodzaak om ondernemers te helpen om hiervan een succes te maken.

Het CDA heeft de wens geuit om EU-burgers cursussen aan te bieden voor integratie in andere lidstaten. Ik heb dit besproken met minister Hirsch Ballin en staatssecretaris Albayrak. Bij de informele JBZ-Raad in Slovenië is gesproken over mogelijkheden om elkaar te helpen bij integratie. Ik weet niet helemaal precies hoe het is gegaan, misschien komt het terug in het verslag van die raad. Ik weet dat erover gesproken is. Wij maken er werk van, maar de bewindslieden die direct hiervoor verantwoordelijk zijn, kunnen u beter hierover informeren.

De heer Ormel wil dat wij minstens één Europees instituut binnenhalen. Ook hier strijden twee zaken met elkaar. Wij willen liefst zo min mogelijk Europese instituten en geen proliferatie van agentschappen. De Kamer wil dat wij ons inzetten om dat te beperken. Maar als er instituten te vergeven zijn, willen wij niet aan de achterste mem hangen, om een landbouwterm te gebruiken. Binnen dat spanningsveld moeten wij opereren. Om nu vast te leggen dat minstens één instituut in Nederland moet komen, is scorebordpolitiek die wij niet wensen. Ik heb goed geluisterd en u weet hoe belangrijk wij de ESA-activiteiten vinden. Er wordt

goed gelet op de Nederlandse zaak, maar ik kan mij niet vastleggen op de belofte om minstens één instituut binnen te halen.

De heer Blom heeft gevraagd naar de status van de overzeese gebiedsdelen. Bij het verdrag hebben wij bedongen dat alle opties open zijn voor Aruba en de eilanden van de Nederlandse Antillen. Uiteindelijk moeten de eilanden zelf in overleg met ons bepalen wat voor hen het beste is. Er zijn daarvoor een paar opties. De eerste is dat er een nieuw besluit komt voor landen en gebieden overzee, een vernieuwd LGO. Dat is wellicht een goede optie voor de eilanden. De andere is, te kiezen voor de status van ultraperifeer gebied binnen de EU. Aan beide keuzen zitten consequenties vast. Dit heeft sterk te maken met de vraag waarmee de eilanden zich economisch en misschien ook sociaal het nauwst verwant voelen en waar zij de meeste kansen zien. Door de oogharen heen kijkend, denk ik dat het voor de hand ligt dat Aruba, met zijn echt sterk op Noord-Amerika gerichte economie en met zijn wens om de dollar voorop te stellen et cetera, eerder geneigd zou zijn om een minder sterke integratie binnen de EU tot stand te brengen en dus wellicht eerder voor een LGO-status te kiezen. Wij weten echter nog niet hoe het LGO-besluit eruit komt te zien. Sommige andere eilanden zouden misschien meer aandacht kunnen hebben voor een ultraperifere status, zeker als hun status binnen het Koninkrijk verandert. Het belangrijkste is echter dat wij beide opties hebben opengehouden. Men kan dus kiezen wat het voordeligst is, op het moment dat dit aan de orde is. Men moet echter wel haast maken om zelf in kaart te brengen wat het voordeligst is. Wij hebben daarnaar in het verleden, en ook onlangs weer, al een aantal studies verricht. De Kamer kan er verzekerd van zijn dat wij in dit opzicht in het belang van het Koninkrijk en van de verschillende delen van het Koninkrijk zullen handelen. Die manoeuvreerruimte hebben wij in Europa ook bedongen.

Ik heb al gesproken over duurzaamheid, het onderwerp waarover de heer Van Bommel begon. Wij accepteren zeker dat Europa later komt, maar niet dat mensen gratis op de bagagedrager gaan zitten. Dat is een risico waarvoor wij altijd moeten oppassen. Als wij bepaalde extra lasten op onze nek nemen – bij deze omschakeling is werkelijk sprake van lasten – dan moeten wij niet als het ware een gratis lunchbon geven, terwijl anderen dat niet doen. Dat is niet de benadering.

Ik ben niet zo bang voor de juridische conflicten die zouden kunnen ontstaan bij de implementatie van het verdrag. Dit moeten wij misschien eens uitdiepen. Ik zie niet meteen dat daaraan enorme risico's verbonden zijn. De heer Van Bommel had het over juridische conflicten bij de bepaling van datgene waarover het verdrag precies moet gaan. Ik hoor dat graag van hem. Voor zover ik het kan overzien, is dit over het algemeen wel helder. Bijvoorbeeld op het terrein van asiel en migratie, waarop nu voor een groot deel communautaire besluitvorming zal komen, zal het voor de Kamer en voor ons wel zoeken worden hoe wij deze communautaire besluitvorming het beste laten landen, zodat de parlementaire controle niet in het gedrang komt. Dat soort uitdagingen zie ik ook wel. Echte juridische conflicten zie ik echter niet, maar daarover hoor ik graag in tweede termijn meer van de heer Van Bommel. De heer Van Bommel maakt zich zorgen dat "sociaal" en "groen" bij de Lissabonstrategie geschrapt zouden zijn.

Persoonlijk ben ik blij dat de Lissabonstrategie, die toch jarenlang is weggehoond, nu in nieuwe vorm succes begint op te leveren. De Europese economie staat er binnen de mondiale verhoudingen niet zo slecht voor als wij gedacht hadden. De vooruitzichten voor de Europese economie zijn helemaal niet zo negatief. De doelstelling, in 2010 de Amerikanen in te halen, was natuurlijk een ridicule doelstelling. Wat heb je daaraan? Wat heeft een burger eraan als wij de Amerikanen inhalen? Dat is geen doelstelling. Een doelstelling is wél dat wij de modernste economie willen hebben, werkgelegenheid willen verankeren, sociale vangnetten willen kunnen handhaven, mensen een zekere verhouding tussen werk en vrije tijd willen gunnen, al dat soort dingen dat typisch Europees is en over het hele Europese continent in grote mate door de burgers wordt gedeeld. Dat wij de Amerikanen per se moeten inhalen in 2010, is echter geen doel op zich. Wie weet, gaat het overigens nog lukken ook, maar dat geheel terzijde. Als de Amerikanen zo doorgaan, gebeurt het vanzelf, zou ik zeggen. De focus ligt meer op meer hooggekwalificeerde banen. Dat is toch het beste sociale beleid dat wij kunnen voeren? Dat is toch veel beter? De SP is toch ook de tijd voorbij dat zij alleen maar de ellende wilde verdelen? De SP wil tegenwoordig toch ook graag vooruit? Als je iedereen kunt helpen aan een hooggekwalificeerde baan, is de SP toch ook blij?

De heer **Van Bommel** (SP): Dit is uitlokken, voorzitter.

De **voorzitter**: Ik sta een zeer beperkte interventie toe. Wij hebben afgesproken dat daarvoor in de tweede termijn gelegenheid is.

De heer **Van Bommel** (SP): Ik zeg het in één woord: China.

Staatssecretaris **Timmermans**: Zo is de heer Van Bommel vast begonnen op de Mao Zedongkaderschool in Oss. China heeft een groot aandeel in de wereld economie. Dat aandeel zal alleen maar groeien. Denk echter ook eens aan landen aan Maleisië. Uit het blote hoofd zeg ik dat Maleisië 60 miljoen inwoners heeft. Het land heeft een kleine, snel groeiende economie. Het heeft evenveel inwoners als de grootste EU-landen. Straks bevindt het land zich op hetzelfde niveau. Vormt Maleisië niet een fantastisch pleidooi voor Europese integratie? Straks is er een massa van 500 miljoen en meer Europeanen nodig als economische en politieke entiteit. Zo zorg je ervoor dat ons wereldbeeld overeind blijft in het wereldwijde geweld. Dit is heel belangrijk. Met de Europese regelgeving die de heer De Roon zo verfoeit, op het gebied van consumentenbescherming, productveiligheid en veiligheid op de arbeidsplek, bepaalt Europa mondiaal de standaarden die nu overal, door de Amerikanen, de Chinezen en de Indiërs worden overgenomen. Dit gebeurt omdat Europa een markt is met 500 miljoen mensen die het meest koopkrachtig zijn ter wereld. Iedereen wil zijn producten slijten op deze markt. Wie zijn producten in Europa kan slijten, kan ze ook elders kwijt. De normen zijn elders namelijk lager. "Size matters", luidt de conclusie. Hoe meer je Europees samenwerkt op de genoemde gebieden, hoe meer je de trend kan zetten in de rest van de wereld. Dat zal de SP vroeg of laat maken tot een pro-Europese partij.

De heer **Van Bommel** (SP): De staatssecretaris vecht tegen schimmen. De SP is namelijk pro-Europees. Wij kunnen elkaar vinden als het gaat om één Europese markt en één Europese norm. Het probleem zit hem echter in het politieke vervolg daarop. Daarover voeren wij de discussie.

Staatssecretaris **Timmermans**: Ik incasseer dit als pure winst. Tot nu toe hield de SP altijd het verhaal dat de grenzen hersteld moesten worden omdat de ene markt en de euro niets dan ellende brachten. Het was allemaal kommer en kwel. De SP heeft het licht gezien. Dat vind ik een geweldige ontwikkeling.

De heer Van Bommel heeft een ander onderwerp aan de orde gesteld dat mij ook zeer nauw aan het hart ligt: de grensoverschrijdende samenwerking. Hij heeft daarvoor terecht de aandacht gevraagd. Hij heeft er groot gelijk in dat het mkb veel problemen heeft bij grensoverschrijdende samenwerking. Het mkb was overigens ook wel erg laat met het ontdekken van de grensoverschrijdende mogelijkheden. Het is goed dat het mkb dit nu eindelijk ziet. Het is iets te gemakkelijk om deze problemen aan Europa te verwijten. Het is onze eigen schuld. Wij hadden hierover zelf afspraken kunnen maken met onze burens. Europa is daarvoor geen hinderpaal. Het wil dit juist. Danuta Hübner, de Commissaris die verantwoordelijk is voor regionale ontwikkeling, is heel vaak in Nederland. Zij wil graag dat wij verder gaan met de grensoverschrijdende samenwerking. Zijn constateert terecht dat dit stuit op de incompatibele regelgeving tussen bijvoorbeeld Den Haag en Berlijn of Den Haag en Brussel. Wij hebben zelf dus een grote verantwoordelijkheid.

Ik noem als voorbeeld Zeeuws-Vlaanderen, om eens niet Limburg te noemen. In Zeeuws-Vlaanderen geldt in de industrie en de zorg een werkloosheidspercentage van onder de 2, als ik het wel heb. Er is dus een enorme spanning op de arbeidsmarkt. Er zijn weinig mensen voor de zorg en de industrie. Deze sectoren zijn heel belangrijk voor Zeeuws-Vlaanderen. Net over de grens dalen de werkloosheidspercentages weliswaar, maar bedragen zij rond de 10 of meer. Wij slagen er maar niet in om mensen twintig kilometer te laten rijden om in Zeeuws-Vlaanderen aan het werk te gaan. Dit lukt niet omdat deze mensen geen zekerheid hebben over hun zorgverzekeringsspolis, hun belasting en vele andere voorzieningen. Dat is werkelijk waar onacceptabel omdat wij ons zelf daardoor op economisch en sociaal gebied enorm veel schade toebrengen. Het is de ambitie van dit kabinet om één grensoverschrijdende arbeidsmarkt te creëren en de hinderpalen op dat gebied de komende jaren op te ruimen. Ik prijs me gelukkig met de keiharde steun van de ministers van BZK en van SZW die dit ook een topprioriteit vinden. Ik weet zeker dat wij de Europese Commissie en Europa als bondgenoten in die strijd vinden. Als Nederland erin slaagt om op dat punt echt iets voor elkaar te krijgen, is dat een voorbeeld voor heel veel andere Europese regio's. In allerlei grensregio's in het zuiden en oosten van Europa begint men nu ook met regelgeving die niet meer belemmerend kan werken. De heer Van Bommel heeft het grootste gelijk van de wereld als hij aandacht voor dit probleem vraagt. Ook in het komende jaar moet dit voor ons een prioriteit zijn. Het ligt echter meer aan onszelf dan aan Brussel. Het onderwerp energie en de relatie met Rusland zal het komende jaar een grote vlucht nemen. De heer Van

Bommel heeft gelijk als hij zegt dat het kiezen of delen is. Als Europa niet in staat is op dit punt één lijn te trekken, dan moet Nederland het wel zelf doen. Dat is ook het tragische ervan. Als wij het zelf doen, dan bepaalt Moskou en niet Nederland wat er gebeurt. Er bestaat dus wel degelijk de behoefte om de Britten aan het ene uiterste en de Duitsers aan het andere uiterste meer tot elkaar te brengen op één Europese positie. Daaraan zullen wij veel moeten doen. Nederland hoeft zijn licht niet onder de korenmaat te steken. Wij zijn een grote speler in de energiesector en worden als zodanig erkend. Wij worden, ook door de Russen, gezien als een zeer interessante partner op dit gebied. Het contract op dit terrein dat de minister-president tijdens zijn bezoek aan Moskou heeft getekend, is cruciaal en vormt wellicht een doorbraak. Tot nu toe werd het altijd als een exclusieve relatie tussen Duitsland-Rusland gezien. Nu Nederland er in dat hele netwerk bijgekomen is, kijken ook andere landen naar ons in de trant van: "hé, doen jullie dit nu ook, zijn jullie het karbonkeltje van de Duitsers of hebben jullie er nu zelf een rol in?". Wij hebben er zelf een rol in en wij hebben op het gebied van infrastructuur, doorvoer en kennis wat te bieden. Landen die tot nu toe afwijzend stonden tegenover bijvoorbeeld Nordstream, hebben nu meer belangstelling om eraan mee te doen. Nederland zou die rol moeten spelen. Nederland moet mede door bilaterale inspanningen zorgen voor meer europeanisering. Er zijn in Europa drie grote energiestromen: Nordstream, Southstream en Nabucco. In die laatste speelt de heer Van Aartsen een hoofdrol. Alle drie stromen moeten bijdragen aan een onderlinge afhankelijkheid tussen Rusland en Europa die voor beide partijen goed uitwerkt. Wij denken wel eens dat zij het gas hebben dat wij nodig hebben en dat zij dus bepalen wat er gebeurt. Zij hebben echter behoefte aan kennis, kapitaal en leveringszekerheid, hetgeen wij kunnen bieden. In die zin is de relatie misschien wat minder onevenwichtig dan op het eerste gezicht lijkt. Ik nodig de heer Van Bommel nadrukkelijk uit om deze onderwerpen bij zijn bezoek aan Moskou aan te snijden.

Het is aan de Kamer om invulling te geven aan de oranje kaart, waarnaar de heer Ten Broeke vroeg. Hij weet hoe ik erover denk. Ik steun hetgeen de Kamer zal doen, graag.

Ik geef de heer Ten Broeke gelijk in zijn opmerkingen over de BNC-fiches en het op tijd aan de Kamer verzenden daarvan. Zoals de heer Pechtold al zei: "Het gaat beter, maar het is nog niet goed genoeg." Ik hoop dat de heer Ten Broeke het mij gunt wanneer ik zeg dat het beter gaat, want het liep onder VVD-bewind nog veel slechter. Het gaat beter, maar het is een hele strijd. Het zit ook wel een beetje in de procedures ingebakken om aan onze kant van de overheid te wachten tot het verstrijken van de deadline; ik steek daar echt een hand in eigen boezem. De deadline wordt een streefdatum en geen deadline. Eer dat er helemaal uit is, zal er door mij nog heel wat porselein kapot moeten worden geslagen, maar dat doe ik graag, want ik denk dat het in het belang van Kamer en kabinet is dat wij hier beter presteren. Het kan ook beter, maar dan moeten wij er wel bovenop zitten.

Het werk van de werkgroep Stoiber is in aanzet een kopie van wat wij nationaal hebben gedaan. Ik geef meteen toe dat het ook nog een sof kan worden, maar tegelijkertijd zie ik kans om te wieden in regelgeving, ook omdat de urgentie van de Commissie op dit punt

duidelijk is. Het valt mij niet tegen wat de Commissie op dit punt heeft gedaan. De werkgroep Stoiber kan er een enorme impuls aan geven. Zoals bekend, is er sprake van een belangrijke Nederlandse bijdrage aan de werkgroep Stoiber. De heer Linschoten is lid van de werkgroep en brengt een heleboel ervaring op dit gebied in. Wat in Nederland heeft gewerkt en nog moet werken, zal naar mijn idee goed ingang kunnen vinden in Europa. Ik ben zelf groot voorstander van de sunset clause. Wij hebben op dit stuk nog niet voldoende bereikt. Ik heb dit punt nadrukkelijk onder de aandacht van een aantal EU-Commissarissen gebracht. Ik heb met Commissaris Wallström een bondgenoot in de Commissie. Zij is er ook voor. Andere Commissarissen zijn er wat terughoudender in, vaak onder invloed van hun diensten of van nationale lobby's. Niet iedereen denkt er immers hetzelfde over in Europa. Dat men gedwongen is regelgeving te evalueren, omdat die anders gewoon afloopt, kan volgens mij enorm helpen bij de rechtvaardiging van bepaalde regelgeving. Het is in lijn met ons initiatief samen met de Tsjechen: het moet niet altijd meer zijn, het kan ook soms minder. Ik meen dat wij op milieugebied al een aantal voorbeelden hebben van sunset clauses in voorstellen. Wij zullen precies uitzoeken hoe vaak al een sunset clause is opgenomen. Over REACH waren wij het al eens.

Ik zal iedere keer weer aandacht vragen voor het opnemen van sunset clauses. Ik vind het een goede zaak, maar niet op de radicale manier die naar ik meen in Duitsland geldt, waarbij na de verkiezingen alles vervalt en men opnieuw moet beginnen. Als de Commissie werd verplicht aan het einde van haar termijn ook weer met alles opnieuw te beginnen, zou je te veel gedoe krijgen en zou de termijn waarbinnen de Commissie moedig is nog korter worden.

Om aan wens van de heer Ten Broeke tegemoet te komen, zouden wij in het basiswettenbestand kunnen proberen na te gaan wat de Europese oorsprong is van wetten. De pilot die wij hebben opgezet, heeft evenwel tot de conclusie geleid dat er geen methode denkbaar is die betrouwbaar aangeeft wat er precies uit Europa komt. Je kunt het nog zo verfijnen en preciseren, het blijft een onbetrouwbaar instrument. Ik ben ervoor om het geld en de energie die erin moeten worden gestopt dan maar in iets anders te stoppen, omdat wij met dit instrument het doel voorbijschieten. De vraag is bijvoorbeeld van hoeveel Europese regelgeving je moet uitgaan als je verschillende implementatierichtlijnen samenvat in één regelgeving. Moet je dan weer uitsplitsen of uitgaan van één? Dat is methodologisch niet meer aan te pakken. Je komt dan tot percentages die niet meer kloppen. Ik herhaal mijn vraag wat de relevantie is van die percentages. Tien, twintig jaar lang moesten wij in debatten worden overtuigd van het belang van Europa, omdat zoveel procent van onze regelgeving uit Europa kwam. Wat is de relevantie nog van die opmerking? Ik zoek er ook naar. Ik laat me graag door u corrigeren, maar ik vraag of wij er nog iets aan hebben als wij precies het percentage weten. Het gaat er toch om dat er voor onze burgers wordt gedaan of niet gedaan wat nodig is. Over sport en voetbal wordt een behoorlijke strijd gevoerd, omdat er heel veel misverstanden zijn. Nee, de Nederlandse en Franse regering pleiten er niet voor dat de Commissie zich gaat bemoeien met de sport. Wij pleiten ervoor dat bonden en andere organisatieverbanden binnen de sport, de ruimte krijgen om de

sport anders te behandelen dan de interne markt. Dit betekent dat je de logica van de interne markt niet op een sector toepast die niets met de interne markt heeft te maken. Sterker nog, die door een interne markt om zeep zou worden gebracht. Als je geen nationale competities in het voetbal meer kunt organiseren, nationale competities die zich ook in dit mediageweld staande kunnen houden, dan is het met de champions league ook afgelopen, want uiteindelijk is niemand geïnteresseerd in acht Spaanse of acht Britse ploegen in de laatste paar rondes van de champions league. Er moet competitie zijn, er moet ook een nationaal element zijn, er moeten ook teams uit kleinere landen af en toe eens kunnen doordringen tot de halve finale of wie weet tot de finale. Dit kan alleen maar als je het specifieke karakter van de sport handhaaft en niet de logica van de interne markt toepast op die sport.

Dit is het pleidooi van de regering van Frankrijk en van Nederland. Wij zijn hiermee aan de slag. De Commissie is daarover verdeeld, zoals zo vaak, want de sportcommissaris, de commissaris voor de interne markt en de concurrentiecommissaris trekken aan verschillende kanten aan verschillende touwtjes. De basisgedachte die ik zojuist formuleerde, vindt echter steeds meer ingang. Dat verheugt ons ook. Een paar landen heeft er nog twijfels over en pleit voor vrijheid, blijheid. Ik verzeker de Kamer dat de uitschakeling van Engeland voor het Europees kampioenschap wonderen doet om ook daar het besef ingang te doen vinden dat een totale vrije markt in deze sector misschien niet in het belang is van iedereen. Je hebt dan misschien wel de sterkste competitie ter wereld, maar je houdt geen eigen voetballer meer over en dat wil ook niemand. Er zijn dus allerlei redenen om de logica van de interne markt juist niet op deze sector van toepassing te verklaren, maar niet om de Europese Commissie in stelling te brengen om allerlei regels te maken. Ik meen dat de heer Ten Broeke en ik op dit punt grotendeels op dezelfde lijn zitten.

Ik heb al gesproken over de Europese regelzucht. Ik zag in de wisseling tussen de heer De Roon en zijn collega's dat in algemene zin iets stellen en dat vervolgens in concrete gevallen moeten waarmaken soms spanning oplevert.

Nederland is doende om de dienstenrichtlijn te implementeren. Nederland is niet voornemens een extra Schengen-achtig gebied in te voeren voor de liberalisering van de dienstensector.

De heer **Ormel** (CDA): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor zijn antwoorden in eerste termijn. Wij bespraken weliswaar het werkprogramma van de Europese Commissie voor 2009 en de reactie van het kabinet erop, maar in feite waren we al bezig met de voorbereidingen van het werkprogramma voor 2009. En zo hoort het ook: als het werkprogramma voor het komende jaar door de Europese Commissie in oktober wordt gepresenteerd, is dit de tijd om zaken in de week te leggen en duidelijk te maken wat wij belangrijk vinden. Ik hoop dat de staatssecretaris de inbreng van mijn fractie ook op die wijze verstaat. En zoals de heer Ten Broeke het voetbal als stokpaardje heeft, heb ik het non-vaccinatiebeleid. Het Europese dierziektebeleid mag van mij nadrukkelijk op de agenda voor volgend jaar worden gezet, evenals het langeafstandstransport.

Ik heb vele vragen gesteld. Ik heb van de staatssecretaris nog niet gehoord dat we moeten letten op het subsidiariteitsprincipe: wat wij in Nederland willen regelen, moet ook in Nederland geregeld blijven. Dit betreft het European health initiative en ook de eventuele richtlijn over organdonatie. Dat is een politiek gevoelig onderwerp en ik vraag daar nadrukkelijk aandacht voor, omdat de meningen daarover in Europa en in Nederland zelf zeer verdeeld zijn. Graag hoor ik hier nog iets over van de staatssecretaris.

Verder hoorde ik een halve toezegging ten aanzien van de motie-Ormel over het partnerschap. Ik wil een hele toezegging, een brief waarin de regering duidelijk maakt hoe de motie-Ormel wordt uitgevoerd.

Verder lijkt het me een goede zaak dat Nederland in de middenmoot zit bij de uitvoering van richtlijnen; scorebordpolitiek mag hierop niet van toepassing zijn. Het kan wel degelijk een nationaal belang zijn om een bepaalde richtlijn wat later te implementeren dan een andere. Ik zou het zo snel mogelijk implementeren van richtlijnen dus niet tot heilig doel willen verklaren.

De heer **Blom** (PvdA): Voorzitter. Twee korte opmerkingen. Gaat de staatssecretaris er in ieder geval voor zorgen dat de Europese instellingen die Nederland op dit moment heeft, ook houdt? De staatssecretaris weet net zo goed als ik wat hierbij de problemen zijn. Verder heb ik erg genoten van de analyse van het edele voetbalspel; die was zo sterk dat Johan Derksen daar een puntje aan zou kunnen zuigen.

De heer **Van Bommel** (SP): Voorzitter. De staatssecretaris vroeg om een toelichting op mijn opmerking over de uitwerking van afspraken in relatie tot het verdrag. Mijn punt is nu juist dat een aantal zaken nog exegeese behoefte; over de juridische uitleg en betekenis van een aantal zaken in het verdrag zullen we dus nog van mening gaan verschillen. De betreffende terreinen – asiel, migratie, milieu en andere zaken – hebben een grote juridische component. Over de economische en politieke betekenis van vele zaken zijn we het in Europa wel eens, maar voor de juridische betekenis is het van belang dat de verschillende landen in Europa – en het gaat in Europa nog steeds om verschillende landen – gewoon verschillende belangen hebben. In dat geval kan de uitleg van een verdrag botsingen opleveren. Nu de Lissabonstrategie. Europa wil wereldwijd de concurrentie aangaan, maar heeft daarbij meer te duchten van China dan van de Verenigde Staten; de arbeidsvoorwaarden zijn daar namelijk volstrekt anders en er wordt volstrekt anders gewerkt, met een andere overheid. De staatssecretaris verwees naar het verleden van China. Ik kijk liever naar de toekomst van China en dan denk ik dat dit land Europa kan dwingen om haar beleid te wijzigen. Aan de Lissabonstrategie is ons eigen arbeidsmarktbeleid gekoppeld, net als overigens vraagstukken als "flexsecurity". Het heeft gewoon gevolgen voor de manier waarop Europa gaat werken. Wij zijn één markt, maar wij zijn nog niet één arbeidsmarkt. Dat betekent dat het grote sociale gevolgen kan hebben.

Ik ben blij dat de staatssecretaris de doelstelling van de Lissabonstrategie ridiculiseert. Oud-minister Bot zei al eerder terecht dat het een beetje dwaas was om te zeggen dat Europa in dat en dat jaar de sterkste en meest concurrerende markt ter wereld moest zijn. De

Nederlandse regering heeft dit standpunt gelukkig nu ook verlaten. De hoge Europese sociale norm moeten wij handhaven en dat betekent dat wij aan dit soort ridicule doelstellingen geen boodschap zouden moeten hebben. Ik ben blij en vind het moedig dat de staatssecretaris dat vandaag openlijk beaamt.

De heer **Ten Broeke** (VVD): Voorzitter. De staatssecretaris is niet ingegaan op de mogelijkheid van een kopgroep voor de implementatie van de dienstenrichtlijn. Daarmee zou hij echt iets doen voor Belgische verpleegsters en verplegers die in Zeeuws-Vlaanderen werken. Als hij daarbij ook nog eens zou kiezen voor het land-van-oorsprong-beginsel, dan helpt hij hen helemaal. Ik help de staatssecretaris hopen dat het met de fiches steeds beter zal gaan. Hij spreekt over scorebord-journalistiek. Ik hoop dat hij straks niet de Louis van Gaal van het kabinet blijkt te zijn. Die 100% moet namelijk gewoon worden gehaald, want anders kan de Kamer haar taak niet vervullen.

Ik wees op Stoiber en de Commissie, omdat het verschil nu juist zit in de nalevingskosten. Verder moet ook evaluatie mogelijk zijn, want anders blijft het een dom systeem.

Het verschil tussen de redenering van de staatssecretaris en die van mij is niet de analyse van het probleem. Hij wil de logica van de interne markt niet van toepassing verklaren, terwijl de logica van de interne markt volgens mij wel degelijk rechtvaardigingsgronden biedt voor de bescherming door bonden van de nationale competitie. Mijn redenering is gebaseerd op het Verdrag van Lissabon. Ik wil de bonden en de UEFA die kans geven en daarom roep ik de staatssecretaris op om verder mijn redenering te volgen.

De heer **De Roon** (PVV): Voorzitter. Vorig jaar spraken wij over het werkprogramma voor 2007 met een minister die in ieder geval liet zien dat hij aanvoelde wat de behoefte van de Nederlandse burgers is. Nederlandse burgers willen dat de Europese regelgevingdrift wordt beteugeld. Deze minister was echter demissionair en dan neem je misschien wat gemakkelijker een dergelijk standpunt in. Bij deze staatssecretaris bespeur ik geen enkele bereidheid om zich hiervoor te interesseren of in te zetten. Dat is ook niet echt verwonderlijk, omdat uit zijn verdediging van het Verdrag van Lissabon al was gebleken dat hij een voorstander is van meer en zeker niet van minder Europa.

De heer **Pechtold** (D66): Ik bedank de staatssecretaris voor zijn beantwoording.

Staatssecretaris **Timmermans**: Voorzitter. Orgaandonatie valt onder de nationale competentie. Ik kan de heer Ormel dan ook zeggen dat het kabinet geen enkele reden ziet waarom hiervoor Europese regelgeving nodig zou zijn. Het kabinet steunt het voorstel van de Commissie dan ook niet. Volgens ons heeft het geen toegevoegde waarde.

Het kabinet heeft grote twijfels over nut en noodzaak van het "European health initiative". Dat laat onverlet dat er een grensoverschrijdende markt is. Ik kom net als de heer Blom en anderen uit een regio waar mensen aan de overkant van de grens naar de dokter of het ziekenhuis gaan. Daarover moeten op termijn wellicht afspraken met onze buurlanden worden gemaakt. Het kan immers

niet zo zijn dat daardoor stelsels worden uitgehoid. Hiervoor is echter geen European health initiative nodig. Ik prijs mij overigens gelukkig dat in deze sector steeds meer sprake is van intensieve grensoverschrijdende samenwerking tussen ziekenhuizen en andere instellingen. Ik denk dan aan specialisatie en kennisuitwisseling. Dat is een goede ontwikkeling, waarvoor wij Brussel niet nodig hebben. Als Brussel die ontwikkeling kan ondersteunen, wijzen wij dat natuurlijk niet af. Ook bij ziekenhuizen en andere instellingen specialiseert men zich en wisselt men informatie uit. Dat is een goede ontwikkeling, waarvoor wij Brussel niet nodig hebben. Brussel kan die ontwikkeling wel ondersteunen; dat staan wij niet in de weg. Er is echter geen reden om hierop een Europees initiatief los te laten. Er is verzocht om een brief over het paternariaat. Ik wil wel een brief sturen, maar sinds het uitvoerige debat dat de Kamer twee maanden geleden met de minister van Buitenlandse zaken heeft gevoerd, zijn er geen nieuwe ontwikkelingen te melden. Mag ik de Kamer zo verstaan dat ik een brief stuur als er nieuws is?

De heer **Ormel** (CDA): Ik heb in het debat over de Staat van de Unie op dit punt een motie ingediend. Het kabinet heeft de aanneming van die motie ontraden, maar de Kamer heeft haar aangenomen. Hoe gaat het kabinet deze motie uitvoeren?

Staatssecretaris **Timmermans**: Ik zal de Kamer binnenkort informeren over de wijze waarop het kabinet omgaat met die motie.

Ik dank de heer Blom voor zijn vriendelijke opmerking. De heer van Bommel maakt zich nog steeds zorgen om het verschil in juridische interpretatie. Dat verschil is er nu eenmaal altijd, ook bij de huidige verdragen. Bij de overgang naar een nieuw verdrag komen soms nieuwe onderwerpen op. Ik houd mij aanbevolen voor concrete aanwijzingen; ik zie die niet zo snel. Bovendien kan het Hof zo nodig een rol hierin spelen. Dit hervormingsverdrag is echter niet zo revolutionair, dus zoveel wijzigingen zijn er niet. De heer van Bommel vindt van wel, maar helaas kan ik hem op dit moment niet van dienst zijn, tenzij hij echt concrete dingen heeft. De heer Van Bommel wijst op China, en terecht. Niet alleen China, maar ook India, Brazilië en andere opkomende economieën in de wereld vormen een uitdaging voor Europa. Verschuilen achter de waterlinie in de hoop dat het voorbij gaat, heeft echter geen nut. Om die reden is het van belang om van de Lissabon-agenda, de duurzaamheidsagenda, de energiezekerheidsagenda en de klimaatagenda op Europese schaal een succes te maken. Het komt straks echt aan op het inzetten van de massa van die Europese Unie voor de verdediging van de waarden waar wij als Europeanen voor staan, in een omgeving die dat moeilijk zal maken, zeker gedurende een bepaalde tijd. Uiteraard zal de ontwikkeling van de economie in China en India op termijn ertoe leiden dat mensen hun welvaart willen omzetten in meer rust, meer salaris, meer ruimte voor de opvoeding van hun kinderen en betere gezondheidszorg. Ook in die landen zal dat proces zich op die manier ontwikkelen. Tussen nu en dan is echter nog een hele weg te gaan. Tussen nu en dan moeten wij als Europeanen ervoor zorgen dat de basiswaarden van onze samenleving niet worden uitgehoid. Daar zijn Europa en de Europese samenwerking voor nodig; Nederland kan

dat niet alleen. Ik ben daar helemaal niet zo pessimistisch over. Uit het klimaatdossier blijkt dat Europa trendsettend kan zijn en dat de rest van de wereld naar Europa kijkt om richting te bepalen. Enerzijds zijn de bedreigingen groot, anderzijds zijn ook de kansen groot, zolang Europa bereid is om op dit punt één taal te spreken, in figuurlijke zin.

De heer Ten Broeke heeft een goed punt met de Europese evaluatie van Actal. Ik zal zien hoe wij dit nog kunnen inbrengen in de discussie.

Wat de sport betreft, zeggen wij eigenlijk hetzelfde. De belangen liggen niet alleen bij de bonden. Er zijn meer spelers, zoals de media, de clubs en de competities. Grote clubs trekken zich betrekkelijk weinig van de bonden aan. De competities zijn niet noodzakelijkerwijs met de bonden gelieerd. Het is dus geen oplossing om alles maar bij de bonden te leggen. Wij moeten ook met het bredere krachtenveld rekening houden. De verschillende partners zullen natuurlijk proberen om Europa in hun voordeel te gebruiken. De grote clubs zijn argwanend dat zij door de bonden een kopje kleiner worden gemaakt. Zij willen daarom dat de interne markt zijn werk doet. Het uitgangspunt is dat de sport nationaal is georganiseerd. De competities zijn nationaal. PSV kan niet in de Bundesliga gaan voetballen, al zou die daar wel beter van worden. Ajax kan niet naar de Belgische competitie overgaan, al zou dat misschien voor Ajax beter zijn. Het peil in beide competities zou dan omhoog gaan. Ik zat gisteren bij Ajax op de tribune en heb enorm genoten.

De **voorzitter**: De staatssecretaris heeft toegezegd de Kamer te laten weten hoe de aangenomen motie over het partnerschap wordt uitgevoerd. Verder heeft hij toegezegd te zullen nakijken hoe de horizonbepalingen hun plaats hebben gekregen en te trachten de nalevingskosten van Actal te betrekken in de evaluatie.

Sluiting 17.17 uur.